

O GENEALOGIE INEDITĂ A FAMILIEI CANTACUZINO ȘI HERBURI CANTACUZINE

Cătălina Opaschi

Résumé

C'est un texte manuscrit concernant une généalogie inconnue des Cantacusènes (se trouvant dans les collections du MNIR) qui a généré l'étude çï-present. On connaît plusieurs généalogies de cette ancienne famille, écrites, la plus part, au XIX-e siècle, celle du MNIR vient d'accroître leurs nombre.

L'analyse de ses 23 feuilles nous a conduit à la conclusion que cet manuscrit est une compilation de plusieurs textes et travaux sur cette famille, pour la plupart „inspirée” par la généalogie O'Donnel et par celle du grand bano Michel Cantacusène, écrites au XVIII-e siècle.

Tout d'abord on presente, sans aucun esprit critique, les fausses légendes concernant les origines des Cantacusènes, surtout celle relative à l'étroit lien de parenté d'entre les Cantacusènes et les Valois.

Les XXXIX générations de la branche valaque, contenues dans la généalogie, coulent, quelque fois, sans avoir réellement des liens succesives, il y en a des confusions quant aux degrés de parenté, aussi que des confusions de noms, dont certains sont tout simplement des fantaisies.

Une autre observation c'est que les diverses personages sont traités d'une manière inégale: tandis que les uns ont leur petite cronique sur quelques pages, le nom des autres est à peine mentionné ou ignoré.

L'auteur anonyme, qui devait connaître mieux les derniers personnages mentionnés dans son oeuvre, ignore les aïeux de la dernière branche présentée et il passe trois générations. La généalogie s'achève par les générations du caïmacam Constantin Cantacusène (dont l'auteur ignore les parents et les grands-parents) et de ses enfants, ce qui permet d'approcher la datation du manuscrit vers les années 1849-1850.

Sur les dernières feuilles, on passe en revue les Grands Maîtres de l'Ordre Constantinian de St. Georges, désigné comme ordre dynastique des Cantacusènes (en suivant le manuscrit O'Donnel) puis, à la fin, on present les armoiries des Cantacusènes.

A l'aide d'une autre généalogie de la même famille – concernant la branche moldave - qui est plus recente (commencement du XX-e siècle), qui se trouve dans les collections des Archives Nationales, on a identifié quelques personnages de cette famille princiaire, dont les sceaux et les empreintes sigillaires, d'une grande variété de style - mais qui conservent toujours les armoiries de la famille rappelant leur origine imperiale - ont été trouvée dans les diverses collections de documents.

Le manuscrit de MNIR n'est pas d'une grande valeur généalogique, à part soi, quoi qu'il n'en est pas moin vrai que sa presence nous fait voir l'inêret des grandes familles roumaines pour l'histoire de leurs aïeux, pendant tout le XIX-e siècle, histoire qui s'identifiait souvent à l'histoire des Principautés Roumaines et des pays du voisinage.

În colecția de documente a Muzeului Național de Istorie al României se află un manuscrit, până acum inedit, intitulat *Maison des Princes Cantacuzène*¹. (Foto. 1)

Manuscritul, anonim, cuprinde 24 file, este scris cu cerneală neagră, pe hârtie mai groasă, având dimensiunile: 34,5 / 22 cm, fiind protejat de o copertă de carton subțire, îmbrăcată la exterior în mătase decolorată.

În text nu există nici un indiciu care să ne poată conduce la autor. Putem să deducem însă că a fost scris spre sfârșitul primei jumătăți a secolului al XIX-lea. Textul se încheie cu descendenții caïmacamului Constantin Cantacuzino din Muntenia, cei trei fii: Ion, Grigore, Adolphe și fiica

¹. MNIR, inv.204.754.

Alexandrina fiind născuți între 1825-1830. Se mai precizează, la sfârșit că, mezinul Adolphe, născut în 1829 era student în Drept, la Paris, în momentul când a fost încheiat manuscrisul. Presupunând că acesta avea în acel moment vârsta de 20-21 de ani, data redactării manuscrisului ar putea fi 1849-1850.

Textul este conceput după următoarea formulă. În prima parte a genealogiei, intitulată *Maison des Pinces Kantacuzène*, autorul menționează importanța acestei vechi familii, dintre cele mai vechi din Europa, care a dat Bizanțului doi împărați, generali, numeroși înalți demnitari, și care a fost mereu prezentă, începând din secolul al XI-lea, în evenimentele desfășurate la confluența unor puternice imperii, regăsindu-se în istoria „Europei Orientale” timp de mai multe secole (fila 1).

Pe filele 1v-4v se trec în revistă legendele privind originea familiei care, după autor, i-ar semna la Cantauzini în primele secole ale civilizației romane sau în mijlocul populației „catte”, legende desigur nefondate, după cum au observat istoricii de-a lungul timpului². Citind cu atenție textul se constată că autorul a copiat, în mare parte, informațiile din *Genealogia* banului Mihai Cantacuzino, din 1787, dar cu mai puțină grijă pentru respectarea adevărului.

Dacă banul amintește de legenda originii „catte” a familiei, arătând că nu dispune de lucrări serioase pentru a o susține și că nu poate verifica această versiune, nici pe cea a originii scandinave, limitându-se numai să le treacă în revistă, autorul genealogiei noastre prezintă aceste versiuni ca reale, menționând numai că...istoricii nu s-au pus de acord asupra uneia din ele.

Aceeași observație este valabilă și pentru „alianța foarte apropiată cu Casa Regală a Franței”. În același spirit, autorul asimilează ca reală această „mitologie” a familiei Cantacuzino, înșirând 20 de generații de Valois-Cantacuzino, până la împăratul bizantin Ioan Cantacuzino. Pe unii dintre aceștia, aliați prin căsătorii cu principii, regi și cancelari ai Poloniei, Serbiei, Bulgariei, conți de Olanda, palatini de Cracovia și suverani ai mai multor regate orientale nu-i găsim menționați în genealogia banului Mihai, decât într-un tabel comparativ în care analizează sursele sale, pe alții îi aflăm amintiți și acolo. Și banul Mihai s-a lăsat sedus de flatanta înrudire cu familia de Valois căci, în genealogia sa, deși o citează nu o respinge critic, așa cum își propusese inițial.

Alți ascendenți citați în manuscrisul de la MNIR sunt rodul fantezistei genealogii furnizate de contesa O'Donnel, fiica lui Rudolf-Radu Cantacuzino. Acest aventuros fiu al lui Ștefan Vodă Cantacuzino, eșuat la Curtea vieneză și Mare Maestru al Ordinului Constantinian al Sfântului Gheorghe, pe care îl revendica „de drept” ca aparținând casei Cantacuzinilor, „completase” cu generozitate numărul ascendenților săi, pentru ca mai marea faimă să-i îndreptățască revendicări pe măsură și să-i fleteze vanitatea.

Pe fila 4v, autorul genealogiei de la MNIR arată: „[...] iată, în ordine cronologică, filiația familiei Cantacuzino, dată de doctor Kirsaul³, completată de documente furnizate de Contesa O'Donnel”. Ea începe în anul 800 și se continuă, fără întreruperi, până la sfârșitul secolului al XVII-lea. Ori, această genealogie era, probabil, în bună parte „opera” lui beizade Radu „[...] care aruncă în neștire numele a nu mai puțin de cincisprezece Cantacuzini din Bizanț, cu desăvârșire falși, ajungând în capătul lor, numai, la stăpânirea lui Ioan al VI-lea, Cesarul Romei Nouă”⁴.

Nicolae Iorga a explicat legenda coborârii Cantacuzinilor din casa de Valois, pornind de la *Historia Byzantina* a lui Ducange, din 1680. Ducange arăta că Theodor Spandunes (Spandugin)-Cantacuzino, care cutreiera curțile Europei punându-și spada la dispoziția monarhilor occidentali și legitimându-se prin imperiala sa ascendență, a ajuns și la curtea lui Henric de Valois, viitorul Henric al II-lea al Franței (1547-1559). Cu acest prilej i-a fi închinat lucrarea *Obârșia împăraților otomani, rânduiala Curții, forma războiului lor, legea, ritual și obiceiurile acestui popor*, în 1547. Potrivit uzanței dedicațiilor encomiastice, specifică epocii, ar fi dorit să-l fleteze pe monarhul care-l adăpostise, afirmând că împărăteasca familie a Cantacuzinilor își avea obârșia în unul din cei 12 pairi ai Franței!⁵ Ducange însa „pomenia această părere ca pe una despre care se poate discuta”. Dar,

² N. Donald, *The Byzantine Family of Kantakuzenos. A Genealogical and Prosopographical Study*, Dumbarton Oaks, 1968.

³ Gheorghe Saul, doctor și filolog care trăia pe la 1760 la Iași: vezi N. Iorga, *Istoria literaturii române în secolul al XVIII-lea*, II, București, 1908, p. 125.

⁴ N. Iorga, *Despre Cantacuzini*, București, 1902, p. X.

⁵ *Ibidem*, p.XI.

doctorul Gheorghe Saul (*Kirsaul*) de la Iași, care fusese consultat cu bună credință de Mihai Cantacuzino, a preluat, fără discernământ, această afirmație, „botezându-i” pe nenumărații ascendenți mai mult sau mai puțin imaginari, cu nume fanteziste, începând din anul 800, întocmai ca în genealogia pusă aici în discuție.

În cea mai recentă lucrare dedicată înregii istorii a neamului cantacuzinesc cu toate ramurile sale, adusă la zi de profesorul Ion Mihai Cantacuzino de la Paris, autorul pecizează că anul dedicației este 1519, mai precis 6 niembrie, când a apărut la Paris o formă prescurtată (de numai 13 pg.) a lucrării, *La Généalogie du Grand Turc à présent régnant*. Numele autorului nici măcar nu apare, Theodor (fiu al Eudoxiei Cantacuzino), fiind fugit din Turcia, unde i se confiscaseră bunurile, iar francezii fiind excesiv de prudenți în relațiile cu semiluna⁶.

Unele din aceste personaje care apar în genealogiile amintite, înlăturând „balastul” unor confuzii, suprapuneri sau alăturări forțate, chiar au existat în realitate. Cercetările genealogiștilor și istoricilor din ultimii ani au limpezit multe aspecte ale acestor genealogii.

Tatăl lui Theodor este identificat cu acel „Matei Cantacuzino, duce al Albaniei”, care în genealogia de la MNIR apare la generația XXX, și anume „Mathieu Kantacuzène, duc d’Albanie”. El a fost, într-adevăr căpitan de stratioti în serviciul Venetiei și a primit un titlul de conte al Sfântului Imperiu, din partea împăratului Frederic al III-lea⁷. Poate și de aici își are originea tradiția titlului de conte, pentru Cantacuzini, deși titlul ar fi putut trece, mai târziu, prin femei, de la Brâncoveni, la Cantacuzini.

O primă concluzie privind genealogia analizată, ar fi că, cel puțin între filele 1-6 ea este o strașnică compilație a creației lui Gh. Saul, a genealogiei „completate” de Rudolf Cantacuzino, lăsată moștenire fiicei sale contesa O’Donnel și, din loc în loc, a genealogiei banului Mihai.

Până la împăratul Ioan al VI-lea Cantacuzino (1347-1354), genealogia noastră enumeră XX de generații, Ioan făcând parte din a XXI-a. O notă de subsol pe fila 6v ne face să credem că autorul a încercat totuși să verifice unele date, când i-a fost posibil. Referindu-se la numele tatălui împăratului, pe care genealogia contesei O’Donnel îl numește Gheorghe, autorul arată că, potrivit istoricilor bizantini, informația nu se verifică⁸.

Pe filele 7 și 8, autorul se ocupă de domnia împăratului Ioan și de descendența sa, urmărind îndeaproape genealogia banului Mihai, până la urmașii împăratului Matei (1353-1357, din 1354, în afara Constantinopolului), din generația XXII. (ff.8v, 9).

Între generațiile XXII-XXXV (ff. 9v-10v) sunt amestecate 14 generații de Cantacuzini, unii personaje reale, alții inventați, cu legături de rudenie și alianțe forțate, pentru a alcătui o succesiune credibilă, un fel de compilație între informațiile banului Mihai și, probabil, cele din sursa O’Donnel. După „sireaua” grafinei O’Donnel, autorul mai „înghesuie” și alți Cantacuzini, între 1532-1640: Rodolphe, duce de Valahia, Silvan al III-lea duce de Valahia și Moldova, Alexandru al IV-lea Moghilă⁹, etc. (f. 11).

În fine, ajungând la generația a XXXV-a, cea a lui Andronic Cantacuzino, fiul lui Mihail Șeitanoglu și la urmașii lui din generația a XXXVI-a, datele devin mai coerente și mai conforme cu realitatea, urmând în mare genealogia banului Mihai, deși textul apare disproporționat, datorită informațiilor inegale despre un personaj, sau altul.

Un spațiu generos îi este acordat lui Șerban Vodă Cantacuzino, subliniindu-i-se contribuția la apărarea creștinătății și la încurajarea și susținerea culturii în Valahia (ff. 14-16), aceeași atenție acordându-i-se lui Ștefan Vodă Cantacuzino (f. 18).

După ce-i pomenește pe nepoții și strănepoții lui Andronic, autorul genealogiei se oprește brusc, la generațiile XXXVIII și XXXIX. Apoi, fără a-i aminti pe ascendenții celui ce urmează,

⁶. I. M. Cantacuzino, *O mie de ani în Balcani. O cronică a Cantacuzinilor în vârtoarea secolelor*, București, 1996, pp. 101-104.

⁷. A. Pippidi, *False genealogii din ciclul Constantinian*, Arhiva Genealogică, (AG), serie nouă, an I (VI), 1994, nr. 3-4, p. 111.

⁸. Șt. S. Gorovei, *Continuitatea Cantacuzinilor: un punct de vedere*, AG, serie nouă, an I (VI), 1994, nr.3-4, pp. 321-322: această ipoteză este astăzi reconsiderată de genealogiști, în încercarea de a identifica „vergile” continuității Cantacuzinilor Bizanțului în Cantacuzinii «Turcocratiei».

⁹. Pentru ultimii doi, vezi A. Pippidi, *op. cit.*, pp.112-114.

continuă: „*La descendance des Cantacuzène établis en Valachie est représentée de nos jours par S. A. le Prince Constantin Cantacuzène qui, depuis plus de vingt ans a occupé avec distinction, et sous plusieurs règnes, les postes les plus éminents de cette Principauté*”¹⁰.

Cu enumerarea celor trei fii ai caimacamului și a fiicei sale, genealogia se încheie, determinându-ne să presupunem, așa cum arătam mai sus, că autorul era contemporan cu ultimele două generații și sigur era din Valahia. O altă observație: autorul nu face decât referiri întâmplătoare la ramura moldovenească a familiei și numai tangențial amintește de Cantacuzinii plecați în Rusia.

Este curios că, deși pare să cunoască atât de bine activitatea meritorie a caimacamului Constantin, până și anii de naștere ai copiilor lui, autorul nu-i cunoaște ascendenții imediați. Astfel că, de la strănepoții lui Andronic, părintele ramurii românești a Cantacuzinilor, până la generația caimacamului, autorul a sărit peste trei generații.

Caimacamul Constantin Cantacuzino se trăgea din fiul lui Andronic, **Constantin Postelnicul**. Primul său băiat, spătarul **Drăghici-Traian**, cel „pofitor de binele țării”, cum spune un hrisov domnesc de la 1667¹¹, asimilat nobilimii transilvane de Gheorghe II Rakoczy în 1658¹², era stră-stră-străbunicul caimacamului. Fiul lui Drăghici, **Pârvu I** și el spătar, l-a avut, al treilea fiu, pe **Pârvu II**, din care se trage ramura Cantacuzinilor-Mărgineni munteni. El a avut două soții: Paulina Tigvenu și Victoria Rosetti. Prima lui soție i l-a dat pe **Ioan** și o fată, iar a doua, pe Ștefan și două fete. Ioan s-a căsătorit cu Maria sin Nicolae Bozianu, având doi fii: Constantin și **Gheorghe**. Constantin nu a avut posteritate; Gheorghe a fost căsătorit cu Maria Pârșcoveanu, cu care i-a avut pe **Constantin** Cantacuzino, viitorul caimacam și pe Grigore¹³.

După ce termină, cam abrupt, succesiunea generațiilor, pe fila 21, autorul anonim enumeră demnitățile ocupate de Cantacuzini de-a lungul secolelor - Charges remplies par la famille Kantacuzène - împărați ai Constantinopolelui, prinți suverani ai Greciei, Cipriului, Moldovei, Valahiei, oameni de stat, conducători de oști și înalți demnitari la curțile împăraților din Orient, Rusia și Austria.

Pe aceeași filă și pe verso, mai există un paragraf care prezintă „demnitățile” familiei Cantacuzino - Dignités. Se arată că familia are, prin drept ereditar consfințit de Papi și Patriarhi ai Constantinopolelui (fără a-i menționa), ca și de împărați (din care nu este numit decât Carol al VI-lea al Austriei), un Ordin propriu, „Ordinul Sfintul Gheorghe”, al cărui însemn are mai multe clase. Apoi enumeră șirul Marilor Maeștri ai Ordinului, începând cu cei doi împărați ai Bizanțului, trecând prin cei amintiți în genealogia O'Donnel și încheind, cum era firesc, cu beizade Radu al lui Ștefan Vodă Cantacuzino¹⁴.

Despre apariția și existența acestui ordin ne dă informații Ion C. Filitti, în introducerea lucrării sale despre arhiva Gh. Gr. Cantacuzino¹⁵. El îl citează pe V. Legrand care studiasse viața falsului principe Dimitrie Rhodocanakis care, în 1870, publicase la Londra lucrarea intitulată *The imperial Constantinian order of St. Georges*. Fără să citeze surse el afirma că Ordinul fusese înființat de împăratul Constantin cel Mare în anul 312, iar primele statute se promulgaseră în 1192, de către Isac al II-lea Angelos. Rhodocanakis scria că, pînă în 1282, Marii maeștri ai Ordinului au făcut parte din familiile Angelos și Ducas, apoi pînă la căderea Constantinopolelui, din cea a Paleologilor, prin care, datorită alianțelor matrimoniale, a ajuns la familia...Rhodocanakis!¹⁶

O listă la fel de fantezistă, dar numai de Mari maeștri Cantacuzini, prezentase și beizade Radu Cantacuzino împăratului Sf. Imperiu, pentru a-și justifica pretenția de a i se acorda această

¹⁰ „Descendența Cantacuzinilor stabiliți în Valahia este reprezentată, în zilele noastre, de A. S. Prințul Constantin Cantacuzino care, de mai mult de douăzeci de ani, a ocupat cu distincție și sub mai multe guvernări, funcțiile cele mai eminente ale acestui Principat”.

¹¹ M. Cantacuzino, *Genealogia Cantacuzinilor*, București, 1902, p. 100.

¹² În genealogia de la MNIR, Drăghici Cantacuzino este menționat pe f. 12v, arătându-se că « *Le Prince Rakotz par une chrysobulle lui accorde ainsi qu'à ses descendants, le titre de Comte de Transylvanie et de Hongrie, avec des armoiries qui figurent dans le blason de la famille Kantakuzène* » (« Prințul Rakoczi, printr-o hrisobulă, i-a acordat lui și descendenților, titlul de conte de Transilvania și de Ungaria, cu stema care figurează în blazonul familiei Cantacuzino »); din cuprinsul diplomei nu reiese că i s-a acordat titlul de conte, care se acorda rar de către principii Transilvaniei, una din cerințe fiind, aproape obligatoriu, confesiunea catolică.

¹³ Arhivele Naționale Istorice Centrale (ANIC), *Familia Cantacuzino*, d. 1061: mss. I. V. Cantacuzino, *La Généalogie et l'Histoire de la famille Cantacuzène*, ff. 10-11, 25-27, 33-42, 55-57, etc.

¹⁴ M. Cantacuzino, *op. cit.*, pp. 327-330.

¹⁵ I. C. Filitti, *Arhiva Gh. Gr. Cantacuzino*, București, 1919, pp. XXXIV-XXXVI.

¹⁶ D. Rhodocanakis, *The imperial Constantinian order St. Georges*, London, 1870, pp. 29-30, apud *ibidem*, p. XXXV.

demnitate. El „produsese” și o pretinsă diplomă emisă de împăratul Ioan Cantacuzino, pe care acesta ar fi emis-o din Demotica, la 14 august 1431, diplomă probabil falsă (o copie neautenticată se găsea în arhiva lui Gh. Gr. Cantacuzino, după I. C. Filitti).

Autorul credea că, probabil, cel care are dreptate este istoricul francez Ducange¹⁷, care considera că fondatorul Ordinului fusese Constantin Angelos, despotul Drivastei, mort în 1465. Peste 150 de ani, un pretins descendent al său se intitula „Ioan Andrei Anghel Flaviu Comnen duce de Drivasta și Dyrrachiu, principe de Macedonia și Moldova”¹⁸. Mirajul acestui ordin îl fascinase și pe Carol al V-lea, care i-a încredințat steagul „miliției” constantiniene, fiului său natural Don Juan de Asturia, în momentul confruntării sale cu necredincioșii, la 1571. În anul 1671 republica Veneția îl recunoștea ca Mare maestru pe un pretins coborât al Angelilor din Drivasta, cu drepturi confirmate de trei bule papale. Fiul lui, neavând urmași l-a desemnat succesori pe Francisc Farnese, duce de Parma, cesiune întărită de împăratul Leopold în 1699 și întărită de o bulă papală. După stingerea casei Farnese aceste drepturi au trecut asupra împăraților Sf. Imperiu, care le puteau concede altor persoane.

Lămuriri mai recente se află în lucrarea profesorului A. Pippidi, deja citată, unde se urmărește strânsa împletire a genelelor cantacuzinești, ale Anghelilor și Paleologilor, cu genealogii fictive ale unor aventurieri. El constată că „ideia” acestui ordin a fost împrumutată de la vestitul aventurier Despot Heraclitul (1561-1563), idee inspirată de fanteziile sale megalomane, alimentate de surse italiene.

Fiul sculptorului renascentist italian Iacopo Sansovino, Francesco Sansovino (1527-1583) scrisese o Istorie universală a originilor imperiului turcesc și o Istorie a „familiilor ilustre” italiene. Fascinat, probabil, de măreția istoriei bizantine și de tragicul ei sfârșit, care aruncase în Europa supraviețuitori sau falși descendenți ai marilor familii bizantine, Francesco Sansovino se intitula „locotenent general” al unui „Ordin Constantinian” care, susținea el, ar fi fost înființat de împăratul Ioan Cantacuzino, publicându-i și „statutele”, în 1573, la o tipografie din Veneția.

Ceva mai târziu, Giovanni Andrea Angelo Flavio Comnen (1569-1634), amintit și de Ducange, care se pretindea principe al Macedoniei (identificat de A. Pippidi cu „ducele” Moldovei Ioan Andrei, din sireaua O'Donnel; în genealogia MNIR amintit pe f.12v, între cei care n-au ținut domnia în Țările Române), a obținut de la Papa Urban al VIII-lea (1623-1644), dreptul de a purta titlul ereditar de Mare maestru al Ordinului, în virtutea înrudirii familiei sale (Anghelos), cu Cantacuzinii. În 1731 acest titlu a trecut la Giovanni Andrea II (1634-1703) nepotul lui Giovanni Andrea Angelo, care, la rândul lui l-a desemnat succesori pe Francesco Farnese. Astfel, Ordinul a ajuns în posesia ducilor de Parma. De la ei, a ajuns apanajul Bourbonilor spanioli, prin căsătoria lui Filip al V-lea al Spaniei cu Elisabeta Farnese și, mai departe, prin fiul lor, Carol al III-lea al Spaniei.

În urma luptelor dintre Burboni și Habsburgi însă, ducatele de Piacenza și Parma au ajuns în stăpânirea Habsburgilor, în 1735. Astfel ei au preluat și prerogativele de mari maeștri al Ordinului (cu toate că, urmașii Bourbonilor nu au renunțat, până azi, la acest drept). Așa se face că, în 1735, beizade Radu Cantacuzino a obținut „prioratul” ordinului, de la împăratul Carol al VI-lea de Habsburg.

Ultima parte a genealogiei de la MNIR se intitulează „Armele (însemnele) Casei Prinților Cantacuzino” - *Armes de la Maison des Princes Kantacuzène* - (ff. 22v-23), unde este descris blazonul familiei: „Din nouă piese: în 1-a, de azur, un leu ieșind dintr-o coroană de aur și ținând în labe o spadă goală unde este fixat un cap de om: acest scut a fost acordat familiei în 1658, de către Gheorghe Rakotz, prinț al Transilvaniei; în al 2-lea, de argint, cu un înger de carnație [culoare naturală]: acestea sunt armele familiei Anghelos; în al 3-lea și al 7-lea, de azur, o diademă de aur susținută de două mâini de carnație: acest scut a fost conferit familiei Cantacuzino de Apafi, prinț al Transilvaniei și al unei părți a Regatului Ungariei și conte al Secuilor, în 1660¹⁹; într-al 4-lea, de azur, cu corb negru, purtând în cioc o cruce de aur și surmontat de un soare și de o semilună, tot de aur: acest scut este al Valahiei; în a 5-a partițiune, de argint, cu trei paluri roșii și aur, cu doi lei

¹⁷. C. Ducange, *Historia Byzantina*, Paris, 1780 (ed. A II-a).

¹⁸. I. C. Filitti, *op. cit.*, p. XXXV.

¹⁹. În anul 1660 principe al Transilvaniei era Acațiu Barcsai (1658-1660), Mihail I Apafi urmându-i după 14 septembrie 1661, până în aprilie 1690; nu am găsit o confirmare a acestei conferiri de stemă, deci și de titlu.

rampanți, negri: acestea sunt armele familiei Paleolog²⁰; în a 6-a, de azur, cu capul de bour natural, surmontat de o stea de aur, care este [stema] Moldovei; a opta, despicat și tăiat - pe jumătate-de azur cu cinci stele de argint și cu o „naiadă” de carnație și, de argint, cu trei paluri roșii; în a 9-a, neagră, cu două coroane de aur; în abis, azur semănat cu flori de crin de aur, care este [scutul familiei] Valois. Scutul este plasat pe pieptul unui vultur grecesc cu două capete și înconjurat de lanțul aurit și emailat al Ordinului Sfântului Gheorghe al Constantinopolului, care a fost lăsat familiei de către Ioan al VI-lea Cantacuzino, împăratul Bizanțului.

Tot scutul este înconjurat de un mantou de purpură și de hermină și vârful de o coroană Imperială: Deviza: **Que nocent, docent.**²¹. (s.n. Foto nr. 2).

Este, fără îndoială, o stemă identică cu cea pictată în lucrarea banului Mihail Cantacuzino, din 1787²² dar la care banul nu face referire. (Foto 3)

De curând, în colecțiile MNIR a intrat un sigiliu, adus de la DCCPCN²³, piesă de mare valoare documentară și artistică, ce are gravată stema Cantacuzino, într-o formă identică descrierii de mai sus. Din păcate, la fel ca și autorul genealogiei și posesorul acestui sigiliu este necunoscut. Cu puțin noroc, el ar putea fi identificat, prin depistarea amprentelor lăsate pe vreun document din arhivele noastre, probabilitate destul de plauzibilă. (Foto. 4).

Stema nu apare pentru întâia dată în această formă dezvoltată a scutului, cu nouă cartiere. În 2 ianuarie 1744, beizade Răducanu Cantacuzio, fiul lui Ștefan Vodă, conferea titlul de baron și de cavaler al Ordinului Miliției Constantinieni a Sf. Gheorghe, lui Ioan Ossofsky de Abschats (Apșa)²⁴. Pe una din filele de la început ale diplomei este pictată stema lui, ca Mare Maestru al Ordinului și alături stema titlului de baron conferită de el, după ce reușise să preia titlul de mare maestru, de la Habsburgi.

Despre peregrinările Doamnei Păuna cu fii ei Răducanu și Constantin, în urma uciderii la Constantinopol a lui Ștefan Vodă Cantacuzino și a eruditului său tată Constantin stolnicul, ne povestesc, atât contemporanul lor, del Chiaro²⁵, cât și cronicarul familiei, banul Mihai Cantacuzino. S-au păstrat și multe din scrisorile Doamnei Păuna către suveranii Europei, prin care reclama protecția ei și a beizadelor și, mai ales, ajutorul pentru redobândirea tronului, pentru unul dintre fii²⁶.

Cu ajutorul soției ambasadorului Olandei din Constantinopol, contesa Catherina Colyer, Doamna Păuna reușise să fugă împreună cu fii, pe o corabie englezească, spre Sicilia. De aici a plecat

²⁰. Paleologii aveau drept stemă vulturul imperial bizantin, pe care l-au transmis Cantacuzinilor, datorită strănelor ; i repetatelor alianțe; palurile aur-roșu sunt armele Aragonului, care au ajuns, probabil, în familia Paleologilor înrudiți cu „împărați” latini din Orient, vezi J. Schnieper Campos, Félix Rosado Martín, *Armorial de apellidos Espanoles*, Madrid, f. a., p. 50.

²¹. MNIR, loc. cit.: „*De neuf pieces: au 1-er d'azur, au lion issant d'une couronne d'or et tenant dans ses griffes un glaive nu où est fixé une tête d'homme: cet écu a été accordé à la famille en 1658, par Georges Rakotz, prince de Transylvanie; au 2-me d'argent à un ange de Carnation: ce sont les armes de la famille d'Ange; au 3-me et 7-me d'azur au diadème d'or, soutenu par deux mains de Carnation: cet écusson a été conféré à la famille Kantacuzène, par Apaffi, Prince de Transylvanie et d'une partie du Royaume de Hongrie, et Comte des Tzeklers, en 1660; au 4-me d'azur au corbeau de sable, portant dans son bec une croix d'or et surmonté d'un soleil et d'un croissant du même: cet écusson est de Valachie; au 5-me parti d'argent à trois pals de gueules et d'or à deux lions rampants de sable: ce sont / les armes de la famille Paléologue; au 6-me d'azur, à la tête de boeuf au naturel, surmontée d'une étoile d'or, qui est de Moldavie; au 8-me parti mi coupé d'azur à cinq étoiles d'argent, et d'argent à une naïade de Carnation et d'argent à trois pals de gueules: au 9-me de sable à deux couronnes d'or, sur le tout d'azur, semé de fleurs de lis d'or, qui est de Valois. L'écu est placé sur la poitrine de l'aigle greque à deux têtes et entouré de la chaîne dorée et émaillée de l'ordre de St. Georges de Constantinople, qui a été légué à la famille par Jean V Kantacuzène Empereur de Byzance. L'écusson tout entier est entouré d'un manteau de pourpre et d'hermine et sommé d'une couronne Impériale. Devise: **Quae nocent, docent.**”*

²². Biblioteca Academiei Române (BAR), Stampe, Mss. nr. 6083, f. 233.

²³. Vezi, în acest volum, C Opaschi, Șt. Damian, *O piesă de excepție în custodia MNIR, sigiliu cu stema familiei Cantacuzino*, Pl. II.

²⁴. ANIC, *Col. Peceți I*, d. 434.

²⁵. A-M. del Chiaro, *Istoria delle Moderne Rivoluzioni della Valachia*, Venezia, 1718.

²⁶. E. Hurmuzaki, *Documente privitoare la istoria românilor* (în continuare, *Documente.*), Vol. VI, București, 1878, p. 220, doc. CXLV; p. 298-300, doc. CLXLVIII; Vol. IX/I, București 1897, pp.542-544, doc. DCXCIV-DCXCIX; Supl. I, vol. I, București, 1886, p. 439, doc. DCXLVII; N Iorga *Documente privind familia Cantacuzino*, București 1902, pp. 285-291, doc. XVI-XX; pp. 292-293, doc. XXII-XXIII; pp. 297-299; doc. XXVI-XXVII; pp. 300-304, doc. XXIX-XXXIII; Al. A. Vasilescu, *Istoria politică a Olteniei sub austrieci*, vol I, București, 1929, pp. 17-19; V. Mihordea, *Știri nouă cu privire la Radu Cantacuzino*, RI, an XXII (1936), nr. 1-3, pp. 52-72; ultima lucrare care abordează subiectul, indirect, D. Cantemir, *Scurtă poveste despre stăpînirea familiilor lui Brâncoveanu și a Cantacuzinilor*, ediție, studiu introductiv, note și comentarii de P. Cernovodeanu, București, 1995.

la Napoli, ajungând apoi la Roma, unde a cerut ajutorul Papei Clement al XI-lea (1700-1721). Înarmată cu scrisorile de recomandare ale Papei, Doamna Păuna a plecat spre Viena, trecând prin Florența, Bologna, Ferrara și Veneția. La începutul lunii noiembrie 1716, ajunsă la Viena, s-a prezentat împăratului Carol al VI-lea ca văduvă a unui principe care murise pentru apărarea creștinătății, la fel ca și rudele lor apropiate, Brâncovenii, al căror martiriu impresionase întreaga Europă. Lipsită de mijloace de subzistență, cu averea răpită de turci și moșiile din țară confiscate, Doamna Păuna a primit o pensie din partea împăratului.

Tronul Valahiei nu l-au putut obține cu ajutor austriac, pentru fiul ei, așa cum sperase, căci austriecii considerau probabil, că au obligații mai mari față de beizade Gheorghe, fiul lui Șerban Cantacuzino, refugiat încă din 1690 în Austria, dar nici lui nu i-au dat tronul, ci doar „bănia” Olteniei, între 1719-1726.

Aflând de vizita pe care Petru I al Rusiei urma să o facă în Olanda, Doamna Păuna a cerut un pașaport pentru Răducanu trimițându-l la Amsterdam, cu scrisori pentru țar și cancelarul Gavril Ivanovici Golovkin. Îl implora pe țar să-i ia pe cei doi fii sub protecția sa, amintindu-i devotamentul Cantacuzinilor pentru Rusia și credința comună ortodoxă, care-i apropia. Cu mult aplomb, dar lipsit de simțul măsurii, așa cum se va dovedi toată viața, Răducanu i-a cerut țarului, pe lângă pașaportul rusesc, azil în Rusia și o pensie, acordarea unui Ordin imperial, spre a compensa suferințele familiei²⁷ !

Deși obținuseră pașaportul rusesc, cei trei nu s-au grăbit să ia drumul răsăritului. În toamna lui 1717 se adresau ambasadei franceze de la Viena cerându-i sprijinul spre a obține, prin ambasadorul francez de la Constantinopol, marchizul de Bonnac, restituirea unor bunuri rămase la portarul Dumitrache și vătaful Constantin Diichiti, de la Stambul. Nereușind să-și recupereze bunurile, în 1718 au apelat din nou la împăratul Carol al VI-lea pentru a-i susține financiar. Deși războiul turco-austriac era practic încheiat și începuseră tratativele pentru viitoarea pace de la Passarovitz, Răducanu și-a oferit serviciile în armata austriacă. Luat sub protecția prințului Eugeniu de Savoia, președintele Consiliului de război, Răducanu primea o pensie anuală substanțială.

După încheierea păcii, dându-și seama că nu pot miza pe sprijin austriac pentru dobândirea tronului, mai ales că ruda lor, beizade Gheorghe nu primise nici măcar „tronul” Olteniei austriece, cei trei s-au hotărât să schimbe tabăra și, în vara lui 1718, au plecat spre Veneția. De aici Doamna Păuna începe o intensă corespondență cu țarul și cancelarul Golovkin, anunțându-i că se pun sub protecție rusească și că fiul cel mic, Constantin, a luat deja drumul Rusiei, urmând ca ei să i se alăture. Probabil că Păuna s-a temut să-l lase singur, căci drumurile erau primejdioase și în cele din urmă a plecat împreună cu el, ajungând la Sanct Petersburg în ianuarie 1719²⁸. În același an Constantin a fost primit ca ofițer în Regimentul de gardă și la scurt timp i-a ajuns din urmă și Răducanu-Rudolf.

După cinci ani familia lui Ștefan Vodă era, încă o dată, dezamăgită de bunăvoința rezervată a țarului, de la care nu obținuseră nici un fel de promisiuni. Poate fuseseră deranjați și de „subminarea” posturii de martiri credincioși Rusiei, subtil operată, în spiritul vechii rivalități, de pamfletul cantemirian *Uimitoarele revoluții ale dreptei răzbunări a lui Dumnezeu asupra familiei lui Brâncoveanu și a Cantacuzinilor vestiți în Valahia*. Pamfletul încerca să demonstreze că, de fapt, Brâncovenii și rubedeniile lor Cantacuzinii nu erau credincioși decât propriilor interese, nici de cum cauzei pravoslavnice. În Rusia a rămas numai Constantin, căsătorit între timp cu o bogată moștenitoare, Ana Șeremetieva.

Doamna Păuna și Răducanu s-au întors în Austria, apoi Doamna s-a stabilit la Brașov, de unde spera să poată recupera cel puțin bunurile familiei aflate în Oltenia ocupată de austrieci. Răducanu s-a căsătorit și el, cu Elisabeta d'Estival, tânără săracă dar care-și clama o ascendență princiară (Hessa-Darmstadt), deși nu se bucura de o reputație tocmai imaculată.

Raducanu a cerut și i s-a acordat, în 1736, conducerea unui regiment „ilir”²⁹ a fost înaintat general, dar a continuat să ducă o viață dezordonată, făcând numeroase datorii pe care nu le putea

²⁷. ANIC, *Microfilme URSS*, R. 18, c. 572-574.

²⁸. P. P. Panaitescu, *Dimitrie Cantemir. Viața și opera*, București, 1958, p. 133.

²⁹. N. Iorga, *Documente privitoare la familia Cantacuzino scoase în cea mai mare parte din arhiva d-lui G. Gr. Cantacuzino*, București, 1902, pp.301-304.

onora, „tineretă falnică și cheluitoare, prea mândru pentru a merge pe jos și prea sărac pentru a-și plăti datoriile³⁰”

Curând a intrat în conflict cu unul din foștii săi protectori, Francisc duce de Lorena, căsătorit acum, cu fiica lui Carol al VI-lea, Maria Thereza, devenită împărăteasa Austriei. Suspiciunile se pare că porniseră de la „manevrele” politice ambigue ale lui Răducanu și de la nenumăratele reclamații ale creditorilor.

Conflictul a culminat însă cu momentul în care Francisc a aflat cum se folosea Răducanu de prerogativele de Mare Maestru al Ordinului Miliției Constantinene a Sf. Gheorghe. După cum arătam, mai sus, solicitase din 1735 de la împăratul Carol al VI-lea³¹ să i se acorde această demnitate, în virtutea descendenței din împărății bizantini iar împăratul acceptase³². Cu timpul însă, constrâns de lipsuri, el începuse a da titluri de cavaler „[...] nu la oameni evgheniști, el a început să facă Cavaleri și dintre cei de obște oameni, dând-o pe la neguțatori și pe la alte obraze bogate **pentru al lui câștig**, căroro nu li să cuvenia a fi Cavaleri și cu aceasta Împăratul Franțisc, soțul Împărătesei Maria Teresei, a rădicat, nu numai de a mai putea el să împartă această Cavalerie, ci încă a oprit și pe cei făcuți [...] să nu o mai poarte nimenea din cei străini, fără decât Cantacuzinii³³. (s.n.)

După ce și-a dat demisia de la conducerea regimentului ilir și a rătăcit cu familia prin mai multe state germane, pretutindeni urmărit de creditori și cu reputația șifonată, Răducanu a început să comploteze contra protectorilor săi austrieci, unelind cu fratele său și cu un Yiya Pașa, ce fusese captiv la ruși. Constantin, stârnit de fratele său și-a lăsat situația stabilă din Rusia venind în Austria. Autoritățile însă au prins firul complotului, au urmat arestări și un proces cu acuzația gravă, de „lesmajestate”, în 1740. Răducanu a scăpat fugind spre Polonia dar Constantin a fost condamnat și a stat uitat, în închisoarea de la Graz, timp de 41 de ani. A fost eliberat abia după moartea Mariei Thereza, de fiul ei, împăratul Iosif al II-lea, prin 1781, dar după atâtea suferințe și umilințe, Constantin a murit la puțin timp, în drum spre familia din Rusia, care se luptaseră din răspuțeri să-l elibereze și să-l reabiliteze. Fratele lui se stinsese, aproape anonim, în Polonia.

Din perioada în care Răducanu Cantacuzino a avut demnitatea de Mare Maestru, arătam mai sus că s-a păstrat diploma conferită de el, lui Ioan Ossofsky „de Apșa”. Deși banul Mihai Cantacuzino arăta că „[...] avea voie de da și titlul de baroni³⁴”, din diploma lui Carol al VI-lea nu reiese că i s-a acordat acest privilegiu, care de altfel ținea de atribuțiile autorității regale, suverane. Probabil că, acest „atribut” însușit de beizade Răducanu prin „autoconferire”, a fost încă un motiv de iritare pentru Curtea vineză.

Am făcut lunga paranteză ca să ajungem la această diplomă, pentru a prezenta stema de Mare Maestru a beizadelei Radu Cantacuzino, care se află pictată pe fila 1v. a diplomei și care reprezintă prototipul de stemă dezvoltată a Cantacuzinilor. (Foto 5)

Ca și stema descrisă în genealogia de la MNIR, stema lui Răducanu are tot nouă cartiere și este aproape identică, cu excepția primului cartier. În locul stemei de nobil transilvănean primită în 1658 de fratele bunicului său, spătarul Drăghici, în primul cartier se află cele două diademe, ca în cartierul nouă. Cum este greu de crezut că Răducanu nu cunoștea această stemă, presupunem că, ori a considerat cele două coroane ca piese mai „onorabile” ori, mai deprins acum cu uzanțele heraldice europene, nu și-a însușit o stemă ce nu aparținea înaintașului direct (procedură care în țările române era frecventă, în lipsa unor reglementări specifice). Altă deosebire ar fi capul de bour din stema lui, care are un belciug de aur în nas, ca și alte mici deosebiri: scutul este surmontat de o pălărie princiară, capetele acvilei bicefale au nimburi de aur (ca la acvila austriacă), în gheare, acvila ține spada și sceptrul, fără glob, iar coroana care prinde mantia este princiară, nu imperială.

³⁰. Idem, *Despre Cantacuzini. Studii istorice*, București 1902, p. CLII.

³¹. *Albumul familiei Cantacuzino cuprinzând o alegere de portrete și documente relative la această familie scoase mai ales din arhiva și colecțiile d-lui G. Gr. Cantacuzino*, București, 1902, p. XVI.

³². M. Cantacuzino, *op.*, cit., pp. 327-331.

³³. *Ibidem*, pp. 332-333.

³⁴. *Ibidem*, p.331-332.

Pe stema lui Radu se poate vedea, pictat cu claritate, lanțul Ordinului Sf. Gheorghe. Are intercalat lateral și jos, la mijloc, câte un medalion de aur, emailat alb, cu chrismon scris cu negru. De medalionul din mijloc atârână însemnul Ordinului: o coroană imperială de aur care se prinde de un alt medalion de aur, mai mare, în care este înscrisă o cruce de Malta ce are la mijloc chrismonul și, lateral, „A//ω”, iar pe brațele egale, monograma chistică, în forma „ΙΣ//ΧΣ//ΝΙ//ΚΑ”; de acest medalion este prins pandantul de aur înfățișându-l pe Sf. Gheorghe asuprind balaurul.

Pe cele două flancuri ale acvilei bicefale, pe zborul deschis, câte două „B” de aur suprapuse (*Basileus Basileon // Basileuon Basileonton*, monograma preluată de la Paleologi), sub faldurile mantiei căptușite cu hermină, sunt dispuse câte șase scuturi mici cu diferite compoziții heraldice, încoronate fie cu diademe, fie cu coroane de baron. Bănuim a fi, în percepția fantezistă a lui Radu Cantacuzino, stemele multiplelor sale „posesiuni” enumerate la începutul diplomei: *„Ioannes Rodolphus principe Cantacuzino, Anghelos Flavius Comnen, prin mila Domnului și moștenitor, prin dreptul de sânge, al lui Constantin cel Mare, a lui Ioan al VI-lea Cantacuzino, ca și descendent legitim al altor împărați romani ai Constantinopolului în Imperiul Romano Crăiesc de răsărit, urmaș și al altor regate și domenii; nu numai al Valahiei, Moldovei și Basarabiei duce; despot al Peloponezului, principe al Thesaliei, Macedoniei și al Sfântului Imperiu Roman; conte al Epidaurului, Corintului și în Regatul Apostolic al Ungariei; marchiz de Ilfov, Romanați, Teleorman, Suceava, Galați, Ialomița, Prahova și Dâmbovița, dinast și domn al Oltului și Mehedinților; gospodar în Hotin și Giurgiu, al ocnelor Telega, de o parte și de alta a malurilor Dunării și peste munți; baron de Moghilev, Zănoaga, Afumați, ca și al ambilor Filipești, și al altor teritorii, pământuri, feude, locuri și posesiuni ale Serenissimei Case a Cantacuzinilor; pentru Ucraina și Transilvania moștenitor perpetuu, întru Domnul [...]”*³⁵.

Este drept că în primul scut din dreapta, jos ar putea fi identificate mobile din stema județului Mehedinți (albina), dar stema Navarrei (al doilea din dreapta, sus), sigur nu se putea confunda cu cea a acestor iluzorii posesiuni. Aceiași compoziție heraldică avea și sigiliul său de Mare Maestru, a cărui amprentă în ceară, protejată într-o cutie de lemn este atașată diplomei printr-un șnur de mătase. (Foto 6).

Doi ani mai târziu, pe sigiliul lui Răducanu Cantacuzino nu mai apăreau scuturile laterale ale „posesiunilor”. O amprentă în ceară neagră a sigiliului său, prinsă pe un suport de hârtie, care are scris pe verso, de mâna lui Eudoxiu Hurmuzaki, donatorul amprenteii, „ Cantacuzeno / 1746, 12 Marz., Erfurt”, a fost probabil găsită pe corespondența lui din perioada peregrinării prin statele germane. Amprenta este ușor ovală pe înălțime, asemănătoare cu cea de mai sus ca și compoziție heraldică a scutului, care însă ocupă tot câmpul sigilar; din acvilă se văd numai capetele și vârful aripilor, mantia este sugerată doar de o linie ondulată, pe margine, iar pălăria princiară care surmonta scutul este înlocuită cu o coroană princiară; sigiliul are diametrul de 25/27 mm.³⁶ (Foto 7).

Stema de pe diploma lui Răducanu din 1744 este importantă căci aici se pot vedea *culorile smalturilor*, care pe tiparele sigilare nu se pot figura cu claritate, în totalitate, mai ales în cazul unui scut cu multe partițiuni. Aceleași smalturi s-au păstrat, cu mici variații, până în secolul al XIX-lea, așa cum se precizează și în manuscrisul de la MNIR.

Deosebiri sunt mici: în cartierele 3 și 7 din genealogie, smaltul este azur, pe diploma lui Radu, smaltul este verde, iar brațele care țin coroana sunt de carnație în genealogie, dar îmbrăcate în roșu pe diplomă; în cartierul al 5-lea, în textul genealogiei culoarea „leilor” (de fapt, un leu și un urs) este neagră, pe diplomă unul este negru (probabil ursul), celălalt natural, ei sunt suprapuși și ambii țin în labele superioare câte un arc (cel de sus îl încordează, cel de jos pare că tocmai a slobozit săgeata) și, tot în 5, smaltul palurilor - de aur în text, pe diplomă este de argint (posibil să se fi alterat culoarea, presupunere plauzibilă și pentru celelalte culori ?); în al 6-lea cartier, în textul genealogiei avem capul de bour simplu, însoțit de stea, pe diplomă bourul are un belciug de aur în nas, ca la herburile poloneze.

³⁵. ANIC, *loc cit.*, f. 2v-3

³⁶. MNIR, inv. Pv. 311/11 Bibl. Acad. Cab. Num. (donația Hurmuzaki)

Stema cu nouă cartiere a fost utilizată mai ales de ramura din Valahia, probabil pentru că Răducanu, reprezentant al ramurii muntene, fusese Mare Maestru al Ordinului constantinopolitan al Sf. Gheorghe și el arborase primul această stemă

În general, genealogia familiei Cantacuzino s-a bucurat de mare interes atât din partea istoricilor și genealogiștilor, cât mai ales din partea unor membri ai acestei numeroase familii. După banul Mihail, unii dintre descendenți au revenit periodic cu genealogii (se cunosc mai multe variante în sec. XIX), uneori punând în discuție date nesigure, alteleori continuând și actualizând datele...sau erorile.

Este potrivit să cităm aici și un hrisov moldovenesc, redactat în cancelaria Domnului Mihail Grigore Sturdza, la 1 septembrie 1837, despre „[...] curgirea neamului și a slujbilor dumisale baș boieru logofăt Constandin Cantacuzino” care, „[...] cu credință i sârguințăși fără nici o prihană din tânăra sa vârstă și până acum au săvârșit feluri de slujbe din vreme în vreme, precum obștește și înșine noă ne sunt cunoscute, ca un patriot ce suntem. Fiind dar de cuviință a să mărturisii pururea bunele fapte, iată prin acest al nostru domnesc HRISOV spre știința atât a urmașilor dumisale susnumitului boier i a simpatrioților, precum și a celor de prin staturi streine și să cuvine a ști, cu toată plăcerea și mulțămirea noastră mărturisim, nu numai slujbile pomenitului vrednic bărbat, ci și tragirea niamului său după spiță, din învechime și pân la dumniului că este din vița a Cantacuzineștilor din carii au stătut și domni în Moldova și în Valahia, precum despre aceasta ne-am încredințat în documenturile ce ni s-au înfătoșat.” Hrisovul prezintă interes, mai ales pentru că enumeră documente și probele ce se mai aflau atunci în arhiva familiei din ramura moldavă a Pașcanilor: „[]întâiu: 1733 Iunie 10, scris în Viena, edict a(l) împăratului austriecesc Karl al 6-lea în limba latinească, mărturisitor de neamul Cantacuzinesc; al doile 1739 Septemvrie 14, poruncă a ghegeneralului maior și a stoliții moldovinești ober comandant Sapoș, în limba rusească, dată cneazului Cantacozino, de apărarea satului Pașcanii a(l) fameliei sale despre oștile rosienesti și altile; al trilela 1783 [1675] Septemvrie 8, carte gospod de la domnul Moldovi(i) Dumitrașcu Cantacuzino a(l) căruia engolf(ion), ce mi s-au înfătoșat acum de cătră dumnealui baș boier Costandin Cantacozino, să află la famelia sa cu documenturile mai sus cuprinsă; și al patrălea, extractul spiței neamului prințipilor Cantacuzinești, adiverit de prințipul Ioan Cantacozino (ci să află cu statornicirea în Rosiia³⁷), la anul 1824 avgust 15, în coprindire că acel extract s-au scos dipe cartea ghenealoghii a neamului prințipilor Cantacuzinești, care să află la numitul prințip, cari dovedește tragirea niamului dumisale baș boier Cantacozino din domni Cantacozinești, cu toată lămurirea, până la părintile său, răposat logofătul Iordachi Cantacozino³⁸.”

Interesantă și tulburătoare este mențiunea despre „*engolf(ion)*”-ul înfătoșat lui Mihail Sturdza Vodă, care ar fi aparținut voievodului Dumitrașcu Cantacuzino (nov. 1673-ian. 1674; febr. 1674- nov. 1675; apr. 1684- mai 1685). Acesta ajunsese întâmplător pe tronul Moldovei, după cum scrie cronicarul: „Numai ce s-au aflat Dumitrașco-vodă, care era capichihaia lui Petriceico-vodă și fusese mai nainte vreme și vistiernic mare în Țara Muntenească [...] *era grec țarigrădean de felul lui, neam de-mpărat creștinescu, de Catacozonești și știè rândul acestor țări. Și neafându-se nime atunce [„nice un domnu sau ficior de domnu mazâl”] l-au pus pe dânsul, vizirulu, domnu în Moldova [...]”³⁹”, fiind vizirul la Oblucița, după hainirea lui Petriceico-vodă, la polonezi. Tot Ion Neculce spune că noul domn era „om bătrân, [...] nestătător la vorovi, tălpiz (șiret), amăgitor,” deci, în mentalitatea turcilor, o persoană care nu le putea crea probleme.*

Singurul engolpion ajuns până la noi, care ar putea fi pus în legătură cu un Cantacuzin, se află în Tezaurul de la MNIR. (Foto 8a, 8b.) Este o bijuterie foarte frumoasă, somptuoasă, reprezentând, în aur bătut cu rubine și smaralde, vulturul imperial bizantin, surmontat de cruce, cu trei perle-pendant atârând în partea de jos. Pe verso are reprezentată imaginea Maicii Domnului cu

³⁷. Probabil fiul cel mare al lui Răducanu-Rodolphe, fondatorul ramurii ruse, stabilit în Rusia din 1791, împreună cu fratele său Nicolae; decedat în 1828, vezi I.V.Cantacuzino, genealogia familiei, în mss. la ANIC, *Cantacuzino*, d. 1061, f.36v.(vezi nota 31)

³⁸. BNR, Col. Spec., Mss., *M. Kogălniceanu*, P. 426, ff. 83-86; este un mss. dactilografiat de Iosif Naghiu, trimis pt. publicare în *Arhiva Românească*.

³⁹. I. Neculce, *Letopisețul Țării Moldovei de la Dabija-vodă până la a doua domnie a lui Constantin Mavrocordat*, București, 2004, pp. 41-42.

pruncul Iisus, protectoarea Constantinopolului. Vulturul bicefal imperial bizantin este sculptat, flancând crucea, pe catapeteasma catedralei Patriarhiei Ecumenice constantinopolitane.

Mențiuni de bijuterii cu însemnul de familie al Cantacuzinilor sunt puține. Au fost găsite două, în liste de „scule”, anume: „**o pajură cu rubinuri**” și „un lefte cu pajură cu diamant”⁴⁰, tot în Moldova, dar nici unuia nu i se spune „engolfion”. Ar fi aici o pistă de cercetare de adâncit, caci se presupunea că engolpionul provine din familia domnitorului Brâncoveanu.

Întorcându-ne la documentul citat mai sus, după ce enumeră toate funcțiile împlinite meritoriului sunt amintite distincțiile primite de logofătul Constantin Cantacuzino: „[...] împărăteasca sa mărire a toate Rosiile l-au cinstit și cu ordinul Sf. Vladimir clas al 3-lea, la gât, prin decretul împărătesc din 1830 Noemvrie 7 [...] Sultan Mahmut Han l-au cinstit cu investitura de Hermane și mai în urmă l-au învrednicit și cu împărătesc ordin la gât, înfrumusețat cu pietri scumpe de diamant, dându-i și numirea de Baș-boier prin împărătescul berat scris în luna Rebi-ul-ahâr anul 1253, adică 1837 Iulie [...]”. Hrisovul se încheie astfel: „[...] din niam în niam îi va sluji de dovada a celor mai sus cuprinsă și **la gherbul peceții fameliei dumisale Cantacozinești, ci este pajură cu două capite împreună cu corbul și capul zimbrului i pre lângă semnul ordinului Sfântului. Vladimir va adăogi acum și semnul ordinului ce s-au învrednicit a primi de la pre puternicul nostru împărat, precum s-au zis.**”⁴¹

Din acest ultim pasaj înțelegem că, adăugarea pe stemele personale, a reprezentării însemnelor unor ordine străine⁴², departe de a fi o „toană” a beneficiarului, o modă, era chiar recomandată de Domn care, iată, îi specifică și conținutul stemei, ceea ce am putea considera a fi și o *confirmare* a stemei de familie, de către autoritatea supremă⁴³. Desigur, modalitate târzie, atipică, față de uzanțele clasice europene sau rusești – la noi, iată, șeful statului confirmă stema, acceptând o realitate deja existentă.

În anul 1912, Ioan (Iancu) V. Cantacuzino, din ramura moldoveană a familiei, a scris și el o genealogie (tot în limba franceză), care se întinde din secolul XI, până în secolul XX, analizând toate ramurile familiei din cele două Principate, din Rusia și chiar din Germania, pe 25 de generații, ulterior completată în 1929, de nepotul său de soră, cunoscutul arhitect Nicolae Ghika-Budești, care a menționat și ctitoriile cantacuzinești.⁴⁴

Iancu arată că în redactarea operei sale, în afară de lucrarea banului Mihail, care fusese tradusă în limba rusă, pentru folosul ramurii ruse, a consultat și actualizarea ei, realizată acolo, de către nepoții fratelui mezin ai banului (Mihai, Ioan și Nicolae, fiii lui Radu) și adusă la zi, până la anul 1856, de fiul lui Nicolae, Rodolphe (Rodion), general în armata rusă⁴⁵. Iancu V. Cantacuzino a dorit să scrie o lucrare științifică, mărturisind că a utilizat numai surse verificabile (la primele generații este menționată bibliografia), din lucrările serioase pe care le adunase în propria bibliotecă, deși preia, ce-i drept critic, „legende” conținute în lucrările mai vechi.

Între filele 9-11 manuscrisul „moldovenesc” descrie stema familiei, autorul dovedindu-se un bun cunoscător al heraldicii și analizând compoziția sa: „[...] **vulturul bicefal bizantin, pe un scut suportat de doi îngeri și surmontat de coroana imperială a Bizanțului; pe pieptul vulturului, un mic scut cu flori de crin, care este emblema primitivă a Cantacuzinilor. În jurul acestui scut, care este surmontat de coroană princiară, este suspendat lanțul ordinului Constantinian al Sf. Gheorghe, căruia Cantacuzinii i-au fost timp îndelungat mari maeștri**”.

⁴⁰. Șt. S. Gorovei, *Cantacuzinii moldoveni*, MI, an XVII (1983), nr. 4, p. 14.

⁴¹. Manuscris dactilografiat, BN, Col. Speciale, *Kogălniceanu*, d. 426, f. 85v; manuscrisul se află între materialele comunicate lui M. Kogălniceanu, de Iosif Naghiu, pentru a fi publicate în «Arhiva».

⁴² Vezi în acest sens: T. R. Tiron, *Despre folosirea decorațiilor în stemele boierilor din Moldova și Țara Românească în perioada domniilor regulamentare*, «Muzeul Național», XVII, București, 2005, pp. 89-103.

⁴³. Această mențiune nu este singulară; în 1813 Alexandru Callimachi adeverea anaforaua veliților boieri pentru «condica niamului» Balș, confirmând și «sămnul [...] din vechi a niamului [...] o stea de aur în câmp roșu, mărturisită prin adevărul din 1794 și prin peceți vechi»; vezi M. Dogaru, *Un armorial românesc din 1813. Spița de neam a familiei Balș dotată cu steme*, București, 1981, p. 62. Mai putem cita genealogia familiei Sturdza întocmită în 1842, întărită și ea prin hrisov domnesc de Mihail Sturdza.

⁴⁴. M. R. Rădulescu, *Un manuscris inedit privind genealogia Cantacuzinilor*, RA, an LXVI (1989), vol. LI, nr.1, pp.69-74.

⁴⁵. *Généalogie et armoiries de la dynastie des princes Cantacuzène*, (St. Petersburg), 1856; din lucrarea lui Iancu Cantacuzino reiese că și lucrarea «vărului» rus era tot în mss.

Într-o notă de subsol el arată: „[...] Florile de crin fiind un ornament foarte uzitat la Bizanț; faptul că stema [familiei] Valois era, de asemenea, florile de crin, a contribuit probabil la acreditarea legendei că [și] Cantacuzinii din Bizanț descindeau din [familia] de Valois a Franței; ceea ce, de altfel, ar constitui un anacronism, deoarece „primii Cantacuzini sunt mai vechi decât primii Valois”, după cum observă foarte adevărat istoricii și scriitorii francezi ca Emile Legrand, în scrisoarea sa din 12 martie 1898 adresată autorului acestei genealogii”⁴⁶.

Iancu Cantacuzino mai dă o informație interesantă în nota 1 de pe pagina 10, referindu-se la Ordinul Constantinian și la privilegiul concedat de Carol al VI-lea lui Răducanu [Rodolphe (85)] Cantacuzino: „[...] privilegiul de a numi cavaleri ai acestui ordin, pe care împăratul Ioan Cantacuzino al Bizanțului îl adoptase ca ordin dinastic al familiei sale (**vezi genealogia Prințului Rodolphe Cantacuzino, unde se găsește reprodusă copia diplomei imperiale în cauză**)”. (s.n.) Se referea oare la genealogia care-i fusese trimisă de urmașii lui Rodion (tot Rodoppe) Cantacuzino din Rusia, pe care-l amintea în prima parte a lucrării sale, între sursele folosite pentru elaborarea genealogiei familiei sau era tot o „creație” a lui beizade Radu-Rodolphe ?

Se pune întrebarea dacă într-adevăr ruda sa din ramura rusă avusese acea diplomă, sau copia pe care-o trimetea lui Iancu Cantacuzino era copia copiei diplomei „create” de beizade Radu. După cum arătam mai sus această diplomă de la Carol al VI-lea, din 10 iunie 1733, era citată în hrisovul de la Mihail Sturdza, „mărturisind de neamul Cantacozinesc”, ca fiind în posesia ramurii Pașcanu, la baș-boierul Constantin Cantacuzino și ar fi fost normal să se afle în posesia nepoților din Moldova, nu din Rusia.

Cât despre „confuzia” privind scutul cu flori de crin, ea s-a pliat pe legenda Cantacuzinilor din „neamul de Valoa, Perii de Franța”⁴⁷, inventată de Theodor Spandugino Cantacuzino, și inserată în lucrarea lui din 1519, citată apoi de Ducange în *Istoria bizantină*, la 1680⁴⁸. Dacă Ducange recunoștea că era discutabilă, legenda a fost preluată ca reală de „fizicul” Gh. Saul și prezentată de banul Mihai ca atare.

Theodor Spandugino-Cantacuzino lansase legenda în secolul al XVI-lea, când azurul încărcat cu florile de crin de aur era de mult blazonul suveranilor francezi, dovadă stând numeroasele reprezentări policrome din manuscrisele miniate franceze din secolele XIV-XV, pietrele tombale, sigiliile sau stemele încorporate numeroaselor edificii laice sau religioase din epocile anterioare.

Iancu Cantacuzino prezintă și stema „dezvoltată” a familiei: „[...] S-au adăugat în jurul ecusonului central purtând stema cu florile de crin, pe pieptul acvilei, emblemele dinastiilor imperiale ale Bizanțului, cu care Cantacuzinii aveau alianțe de rudenie: Comnenii, Anghelii și Paleologii* și, mai târziu, când membri ai familiei Cantacuzino vor urca pe tronul hospodarilor Moldovei și ai Valahiei, stemele acestor două Principate**. Astfel, scutul de pe pieptul vulturului este împărțit în opt cartiere, în centrul cărora figurează scutul propriu al Cantacuzinilor, cu florile de crin. (*Stemele Comnenilor: două coroane, în 1-ul și al 8-lea cartier și, o coroană susținută de două mâini, în al 3-lea și al 6-a cartier; stemele Anghelilor: un înger ținând în mâna dreaptă un alt înger și în mâna stângă ținând o ramură de măslin, în al 2-lea cartier; emblemele Paleologilor: o cruce albă cu patru litere grecești „B”, în fiecare unghi, în al 7-lea cartier; (** Emblemele Valahiei: un vultur cu aripile desfăcute, pe vârful unui munte, având în cioc o cruce, în al 4-lea cartier; emblemele Moldovei: un cap de bou surmontat de o stea cu șase raze, în al 5-lea cartier.)

În anumite armoarii figurează și emblemele altor Case aliate Cantacuzinilor; între altele cele ale casei de Aragon* și ale despoților Serbiei**. (* Prin căsătoria Elenei, fiica împăratului Matei (15) Cantacuzino, cu Louis d'Aragon, conte de Soul; ** Prin căsătoria Irinei, fiica lui Manuel (21) Cantacuzino și sora lui Gheorghe (26) Cantacuzino, cu Gheorghe Brancovici, regele Serbiei.)”.

Ceea ce se observă însă în spațiul nostru geografic este că stema „simplă”, cu flori de crin sau doar cu acvila bicefală, a fost purtată mai ales de Cantacuzinii din ramura moldovenească.

⁴⁶. ANIC, *Fam. Cantacuzino*, d. 1061, ff. 9-11: “”

⁴⁷. M. Cantacuzino, *op. cit.*, p. 1.

⁴⁸. N. Iorga, *Despre Cantacuzini. Studii istorice basate în parte pe documentele inedite din arhiva D-lui G. Gr. Cantacuzino*, București, 1902, pp.6, 11.

Cât despre numărul de flori de crin, genealogia moldovenească scrisă de Iancu Cantacuzino arată că „[...]Numărul de flori de crin din scutul central diferă la diversele ramuri ale familiei; la Cantacuzinii-Măgureni din Rusia și la Cantacuzinii-Măgureni-Deleni din Moldova, care sunt ramurile cele mai îndeaproape înrudite, ca și la Cantacuzinii-Deleni din Moldova și din Rusia, numărul de flori de crini este de trei. La Cantacuzinii Măgureni din Valahia, numărul este de șase.

Cantacuzinii Corneni-Râfoveni din Valahia, descendenți din Șerban(55) Cantacuzino adoptaseră alte armoarii, care fuseseră conferite strămoșului lor, gospodarul Șerban (55) Cantacuzino, de către împăratul Austriei Leopold I în 1686, reprezentând acvila bicefală bizantină, pe pieptul căreia, un mic scut poartă vulturul Valahiei (cu un singur cap), înconjurat de stele și ținând în cioc globul surmontat de o cruce. Actualmente, armele lor reprezintă vulturul Valahiei pe un scut ținut de cei doi împărați Ioan și Matei Cantacuzino, surmontat de coroana princiară.

Deviza **Quae nocent, docent**, în traducere „ceea ce dăunează, te învață”, a fost probabil adoptată de Cantacuzini atunci când au fost nevoiți să-și părăsească vechea lor țară, Bizanțul, ca urmare a persecuțiilor și vicisitudinile pe care le-au suferit. (s.n.)

Culorile familiei Cantacuzino au fost, în Imperiul Bizantin: „purpură și aur” (roșu și galben) și apoi „purpură, aur și negru.”* (* Genealogia Prințului Rodolphe (142) Cantacuzino din Rusia conține la sfârșit o descriere și explicația detaliată a „Armoariilor dinastiei Principilor Cantacuzino”).

Armoariile reduse, așa cum erau folosite, în general, de Cantacuzini și care sunt reprezentate pe sigiliile lor, în toate documentele și actele de familie, pe frontispiciile vechilor lor palate, pe monumente funerare, etc., sunt: „acvila bicefală bizantină, pe un ecuson surmontat de o coroană princiară”, cu sau fără scutul purtând florile de crin, pe pieptul acvilei”⁴⁹. (s.a.)

După cum constatăm, genealogia moldovenească corectează unele greșeli ale genealogiei anonime de la MNIR, în privința stemei, cel puțin în ceea ce privește componența scutului Paleologilor și al prezenței armelor Aragonului (palurile roșu-aur)⁵⁰.

Stema Cantacuzinilor rusi diferă de cea a ramurilor rămase în țară. Ea a fost reglementată de Departamentul heraldic, la cererea generalului Rodion Cantacuzino, în anul 1865⁵¹. O reprezentare a ei apare în lucrarea despre viața lui Toma Cantacuzino din Rusia⁵². Cel căruia, „Împăratul [Petru cel Mare] i-a acordat titlurile de conte și cneaz, l-a numit general, l-a numit șeful regimentului de draguni din Tambov și i-a dăruit portretul său încrustat cu diamante [...] l-a numit comandantul cetății Sf. Ana de pe Don [...] i-a dat pământuri bogate în Malorusia. [...] Toma a murit în anul 1722 în Moscova și la înmormântarea lui fastuoasă a participat împăratul⁵³”. (Foto 9.)

Amprenta sigiliului „Prințului Ioan Cantacuzino” de la Kantakuzovka este imprimată în ceară roșie la sfârșitul genealogiei trimisă rudelor din Moldova la 15 august 1824⁵⁴ și citată în documentul eliberat de cancelaria lui Mihail Gr. Sturdza: „*Ekstract în scurt scoasă din karta ghenealoghii niamului familii Kantacuzineștilor. În acest ekstrakt s-au skos într-adins pentru vița Kantacuzineștilor ce le zice Pașcani*” (Foto 10a, b.). Pe amprenta sigilară se distinge doar acvila bicefală ținând însemnele puterii.

Stema folosită de Cantacuzini cu precădere a fost mai ales acvila bicefală moștenită de la împărații Bizanțului. În câteva miniaturi pictate pe manuscrise din secolul al XV-lea, care rezezină împărații bizantini, se pot vedea vulturii bicefali de aur brodați pe somptuasele stofe imperiale roșii. Strămoșul Cantacuzinilor, împăratul Ioan al VI-lea apare într-o miniatură din lucrarea sa *Tratat de teologie*, scris la Constantinopol între 1370-1375. Este înfățișat tronând în mijlocul teologilor, prelaților și curtenilor participanți la Conciliul de la Constantinopol din 1351, în veșmânt negru (aluzia miniaturistului la ulterioara lui trecere în monahism – călugărul Ioasaf – după abdicarea din 1354 ?), veșmânt brodat cu aur și pietre prețioase, cu coroană și „sceptrul” terminat cu cruce.

⁴⁹. ANIC, *Fam Cantacuzino*, d. 1061, f. 11.

⁵⁰. J. Schnieper- Campos, F. Rosado-Marin, *Armorial de apellidos españoles*, f.a., p. 50

⁵¹. S: Andrieș-Tabac, *Recunoașterea stemei Cantacuzinilor în Imperiul rus*, în manuscris.

⁵². V. Țviricum, *Viața și activitatea contelui Toma Cantacuzino*, Chișinău, 2005, p. 153.

⁵³. *Ibidem*, p.60.

⁵⁴. BNR, *Manuscrite, St. Georges*, P. CCXXIV / 9, ff. 1-2;

Picioarele i se sprijină pe o „pernă” roșie brodată cu aur: o bandă mediană de aur brodată cu nestemate desparte doi vulturi bicefali de aur⁵⁵. (Foto 11).

Manuel al II-lea Paleologul apare pe un manuscris constantinopolitan din 1407, un *Elogiu funebru* pentru fratele său Teodor, înveșmântat în somptuosul veșmânt de curte purpuriu, brodat abundent cu aur și pietre prețioase, purtând coroana cu pandante și „scepstrul” terminat cu cruce. Sub picioare are o „pernă” roșie brodată cu doi vulturi bicefali (se văd pe jumătate, de fiecare parte)⁵⁶. (Foto 12).

La rândul ei, Theodora Cantacuzino, căsătorită din 1352 cu Alexios al III-lea Comnenos al Trebizondei, apare pe un chrisobul de ctitorie pentru mănăstirea Dionisiou de la Muntele Athos, din 1375⁵⁷, alături de imperialul ei soț. Împăratul poartă costumul obișnuit de aparat, dintr-o singură culoare – negru – împodobit cu broderii de aur și nestemate, cu aceleași însemne ale demnității imperiale, camai sus. Împărăteasa are un somptuos veșmânt roșu semănat cu vulturi bicefali de aur care, iată, și-au luat zborul de sub picioarele împăratului urcând pe veșmântul ei, care pe brațe și la gât e împodobit cu nestemate, ca și coroana de aur din care se revarsă mărgăritare încadrându-i chipul. Cei doi țin cu câte o mână chrisobului, binecuvântați de sus de Iisus Christos. (Foto 13).

După opinia lui Dan Cernovodeanu, motivul decorativ al vulturului bicefal ar fi apărut la curtea ultimilor Comneni și Angelos, prin secolul XII, împodobind costumele de ceremonial ale membrilor familiei imperiale, dar nu și al împăratului. Această „modă” a fost preluată în secolul XIII și de curtea Laskarizilor de la Niceea. Odată cu venirea cruciaților la Bizanț, aceștia l-au perceput ca fiind stemă imperială și a fost adus în Europa de apus de două fiice ale primului împărat latin, în Flandra și în Italia. Prima folosire a vulturului bicefal de către un împărat bizantin s-ar fi petrecut după răsturnarea Imperiului Latin de către Paleologi, prin 1301. Heraldistul Dan Cernovodeanu arăta că în 1439, Ioan al VIII-lea Paleologul i-ar fi conferit florentinului Giacomo de Morelis dreptul de a-și pune pe baniera sa „blazonul” imperial (*semeion*), dar reprezentarea lui pe diplomă („pe roșu, vultur bicefal de aur”) este mai târzie⁵⁸.

Ampretele sigilare, descoperite pe documente sau scrisori din secolele XVII-XVIII⁵⁹ și XIX fac dovadă că, spre deosebire de rudele lor din Valahia, Cantacuzinii moldoveni au preferat stema simplă, cu sau fără însemne ale puterii iar din secolul al XIX-lea, cu sau fără flori de crin.

În anul 1718 Ilinca Racoviță născută Cantacuzino, fiica marelui spătar Mihail, din Țara Românească, căsătorită în Moldova cu hatmanul Dumitrașcu, fratele domnitorului Mihail Racoviță, semna un „inventar” al lucrurilor rămase după moartea, la Brașov, a uneia din surorile sale. Ea parafa documentul cu inelul sigilar. Acesta are forma octogonală și în centru tronează acvila bicefală ținând scepstru și spadă; o coroană princiară surmontează, la mijloc, cele două capete ale acvilei, care este înconjurată pe trei sferturi de două palme încrucișate la bază; flancând coroana și capetele superioare ale palmelor, monograma „ИЛ//K/K” (ИЛ//KK)⁶⁰. Deși căsătorită Racoviță Ilinca semna tot Cantacuzino, reconfirmând constatarea că acest însemn heraldic „[...] a fost singurul [...] purtat de marele neam bizantin, afirmându-și și prin aceasta rădăcina imperială; dar constituia, în același timp, un semn distinctiv în noul mediu social și politic în care trăiau⁶¹. ”

Mai multe sigilii din secolul XIX parafând diferite documente aparțin ramurii Cantacuzino-Paşcanu, din Moldova. Unul dintre ele este imprimat pe o „plenipotenție” (procură) dată de vistierul (fost mare logofăt) Constantin Cantacuzino-Paşcanu, fiului său Gheorghe, în 1830. Conform acestei hârtii, Gheorghe trebuia să urmărească niște drepturi ce i se cuveneau vistierului Constantin de la

⁵⁵. Manuscris de la Biblioteca Națională a Franței (BNF), *mss. gr. 1242*, f. 5 (33,5 / 24cm).

⁵⁶. BNF., *mss. gr. 1352*, f. 6 (24,5 / 16,5cm)

⁵⁷. N. Oikonomides, *Actes de Dionysiou*, édition diplomatique par ... ; Paris, 1960, Pl. VI ; apud Dumitru Năstase, *Vulturii bicefali de la mănăstirea Putna*, în *Ștefan cel Mare și Sfânt. Atlet al credinței creștine*, Sfânta mănăstire Putna, 2004, pp. 71-80, fig. 13.

⁵⁸. D. Cernovodeanu, *Contribution à l'étude de l'héraldique byzantine et post-byzantine*, în *Jahrbuch der Osterreichischen Byzantinik*, 32, 2 (1982), pp. 409-422.

⁵⁹. P. Zahariuc, *Observații asupra unor sigilii medievale moldovenești* (I), în AG, an IV (IX), nr. 1-2, pp.255-266.

⁶⁰. Sigiliul a fost prezentat de autoare (fotografia) în studiul *O spiță de neam a familiei Racoviță și «un vicleșug asupra altui vicleșug»*, în *Muzeul Național*, nr. XVII, București, 2005, pp. 65-87, Pl. VI.

⁶¹. P. Zahariuc, *Op. cit.*, p. 264.

veniturile unei moșii din Bucovina, Vericianca, în urma unui contract încheiat cu Costake Zotta. Plenipotența este datată 8 iulie 1830 și este autentificată cu semnătura elegantă a vi. tierului (cu caractere latine) și cu sigiliul său imprimat în ceară roșie.

Amprenta are formă ovală, pe înălțime; în câmpul sigilar se vede acvila bicefală cu zbor deschis, cu capetele aureolate cu aur (figurat grafic), peste care plutește coroana princiară din care curg două fanoane, după modelul celei austriece; în gheara dreaptă ține scepstrul și spada, în cea stângă, globul cruciger. Pe piept, un scut dreptunghiular tăiat: capul este încărcat cu un cap de bour cu stea între coarne, alăturat unei acvile cruciate ce stă pe o mică movilă; talpa scutului poartă inițialele cursive înlănțuite: „K/K”; diametru: 25/20 mm⁶². Este deci amprenta sigiliului cu stema amintită în documentul citat mai sus, din timpul lui Mihail Gr. Sturdza. (Foto 14).

În anul 1850, Lascăr Cantacuzino-Pășcanu, alt fiu al vistierului Constantin, încheia niște acte privind o tranzacție, cu Grigore Ayvas (Gregor Aywas), cei doi autentificând documentul, la 8 august 1850⁶³ nu numai cu semnăturile, ci și cu sigiliile lor. Documentul fiind încheiat în Bucovina este scris în limba germană.

Amprenta sigiliului lui Lascăr Cantacuzino, imprimată în ceară roșie, de formă ovală pe înălțime, are în câmpul sigilar o acvilă bicefală cu capetele fără aureole, încoronate cu coroane deschise, în zbor deschis, cu ciocurile întredeschise, peste care plutește coroana princiară din care ies două fanoane; acvila poartă pe piept un scut triunghiular, de formă veche, cu marginea superioară dublu scobită, pe care se află monograma „LC”, cu litere cursive latine, înlănțuite. Marginile inferioare ale amprenței fiind deteriorate, nu se poate vedea dacă acvila ține însemnele puterii. (Foto 15)

O amprență a sigiliului celui de al treilea fiu al lui Constantin Cantacuzino-Pășcanu, Nicolae, se găsește imprimată pe o scrisoare a sa, în greacă și franceză, adresată tatălui și surorii sale mai mici, Pulheria, expediată din Florența, la 10 martie 1829. Cum fila a fost îndoită sub formă de plic, închis cu sigiliu în ceară, amprenta este destul de deteriorată. Pe ea se vede însă clar acvila bicefală cu capetele aureolate surmotate de coroană princiară din care ies două fanoane, pe pieptul căreia se află un scut purtând monograma înlănțuită „N.C”, cu caractere cursive latine. Deși marginea de jos a amprenței este deteriorată se poate vedea că acvila ținea în gheare spada și globul cruciger.⁶⁴ (Foto 16)

În fine o altă stemă a unui Cantacuzino din Moldova se află imprimată, în timbru-sec, pe hârtia de corespondență a lui Alexandru Cantacuzino, pe o scrisoare din 19 noiembrie 1862. Scrisoarea, în limba franceză, este adresată unui prinț, informându-l despre demersurile făcute în problema pensionării sale. Întrucât documentul provine dintr-o arhivă a prințului Nicolae Sutz, bănuim că este vorba chiar despre pensionarea acestuia. Autorul scrisorii îi dă prințului detalii de ordin juridic, explicându-i de ce demersurile întreprinse nu puteau avea o rezolvare favorabilă. Acest Alexandru Cantacuzino ar putea fi cel de al cincilea fiu al lui Alexandru Cantacuzino din ramura Deleanu, care participase la revoluția din 1821 și fusese o vreme, șambelan la curtea țarului⁶⁵. Fiul lui, autorul scrisorii, era consilier la Curtea de Casație din București (ceea ce explică detaliile juridice avizate din scrisoare). El a fost căsătorit tot cu o Cantacuzină, Maria, fiica lui Nicolae Canta, din ramura Măgureanu-Deleanu și a Pulheriei Sturdza-Miclăușani. Tatăl ei, marele logofăt Nicolae Canta avusese un post important în timpul domniei lui Mihail Sturdza. Căsătoria lor a fost însă desfăcută, iar Alexandru a murit în 1884 fără posteritate⁶⁶.

⁶². BNR, Col. Speciale, *St. Georges*, P. CCLXVI / 7, f. 29.

⁶³. *Ibidem*, f. 141; este interesant și sigiliul lui Grigore Ayvas, stema lui, mai complexă fiind asemănătoare celor transilvănene: scut scartelat; 1.- pe azur trei roze (?) dispuse 2/1; în 2 – pe roșu, o ancoră; în 3 – pe roșu, o mierlă (?) conturnată; în 4 – o dextroșeră ținând spada, în unghul format de braț – o stea cu cinci raze; scutul este suprapus de două coifuri, încoronate cu coroană de baron, din care ies, la dreapta dextroșera, iar în stânga, mierla (?); din spatele coifului curg lambrechini ale căror culori nu se disting; după compoziție am putea presupune că familia bucovineană Ayvas a fost înobilată de austrieci; într-un armorial-manuscris, alcătuit de Traian Larionescu, stema Ayvas este simplificată: pe azur – o dextroșeră ținând sabie ușor curbată, suprapune o potcoavă, între capetele căreia este plasată o cruce de argint cu capetele lățite (vezi T. Larionescu, *Armorialul Moldovei de Sus. Album heraldic*, mss, București, 1976, Pl. XV / 186, la DANIC, Larionescu, d.)

⁶⁴. BNR, Col. Speciale, *St. Georges*, P. CCCXIX / 1, f. 70.

⁶⁵. DANIC, *Fam. Cantacuzino*, d. 1061, f. 37.

⁶⁶. *Ibidem*, f. 39.

Stema sa imprimată în colțul din stânga sus, pe hârtia de corespondență, este foarte simplă: acvila bicefală cantacuzină, peste capetele căreia plutește coroana princiară, are zborul deschis, ciocurile limbate și poartă pe piept un scut mare, cu marginea superioară în acoladă, unde sunt figurate: pe azur (figurat grafic), trei flori de crin dispuse 2 / 1; acvila ține în dreapta spada și în stânga sceptrul. (Foto 17)

Ultimele trei sigilii, pe care le vom prezenta în continuare, fac parte din colecția de matrice sigilare a Arhivelor Naționale Istorice Centrale, și au aparținut unor membri ai familiei Cantacuzino, neidentificați până acum.

Primul tipar are câmpul sigilar de formă rotundă; toată suprafața scutului dreptunghiular, încoronat cu pălărie princiară, este ocupată de o acvilă bicefală cu zborul deschis, cu capetele diadematate și limbate, purtând pe piept un mic scut de azur cu trei flori de crin de aur, dispuse 1 / 2, stema primară a Cantacuzinilor; în jurul lui este plasat lanțul Ordinului Constantinian al Sfântului Gheorghe; acvila nu poartă în gheare însemne ale puterii. Tiparul din metal comun galben prezintă, pe revers, un mic manșon din același metal, în care este fixat mânerul de lemn. Dimensiunile: diam. = 35 mm.; h. manșon = 5 mm.; h. totală = 106mm (ANIC, Matrice sigilare,).⁶⁷ (Foto18).

Al doilea tipar sigilar este tot rotund, iar câmpul sigilar este ocupat de o compoziție mai complexă. În centru, un scut dreptunghiular, acvila bicefală în zbor deschis, cu capetele diadematate și limbate, poartă pe azur trei flori de crin de aur, dispuse 2 / 1; în jurul scutului este plasat colanul Ordinului Constantinian al Sfântului Gheorghe, al cărui însemn atârână sub scutul surmontat de o coroană princiară; scutul este ținut de doi îngeri care, cu câte o mână se sprijină de scut, iar în cealaltă țin câte o palmă; picioarele lor se sprijină pe o eșartfă cu deviza familiei Cantacuzino, QUE NOCENT DOCENT; totul sub mantie căptușită cu hermină, prinsă în coroana princiară⁶⁸. Tiparul este realizat cu finețe din metal comun galben și are mâner de lemn. Dimensiuni: diam. = 36 mm.; grosime = 6 mm.; manșon mâner = 33 mm.; h tot. = 102 mm. (Foto 19).

Cel de-al treilea sigiliu de la Arhivele Naționale are o compoziție heraldică interesantă. Este un tipar sigilar realizat în totalitate din metal (turnat dintr-o singură bucată), mânerul are o secțiune aproximativ octogonală și orificiu pentru șnur. În câmpul sigilar oval, în centru, într-un scut oval pe înălțime este figurată acvila bicefală cu zbor deschis, peste capetele căreia plutește o coroană princiară din care ies două fanoane, asemănătoare coroanei princiare austriece; scutul este surmontat de o altă coroană princiară mai mare. Pe flancurile scutului sunt dispuse câte două scuturi mai mici de formă aproximativ dreptunghiulară: în dreapta, sus, este figurat un cavaler purtând în spadă un cap de „neprieten”, scutul fiind încoronat cu o coroană de nobil (cinci perle)⁶⁹; dedesupt, un scut asemănător poartă acvila cruciată valahă, cu aceeași coroană; pe flancul stâng ordinea scuturilor este inversată: sus acvila, jos cavalerul. Sub scutul central, încheind oarecum compoziția heraldică, este figurată o cască de nobil, încoronată cu o coroană cu cinci perle, din care ies trei pene de struț; casca este așezată peste o mică panoplie de steaguri, două țevi de tun încrucișate și două palme mici, încrucișate la bază.

Scutul care are figurat cavalerul purtând în spadă capul „neprietenului” este, fără îndoială, stema titlului de conte, conferită de împăratul Leopold I, viitorului Domn martir Constantin Brâncoveanu (ca boier), în 1688⁷⁰. El era înrudit îndeaproape cu Cantacuzinii, prin mama sa. Sigiliul putea aparține unui membru al familiei Brâncoveanu sau, mai degrabă, unui Cantacuzino căsătorit cu o Brâncoveanu.⁷¹ Dimensiuni: diametru = 40 / 34 mm.; h. totală = 65 mm. (Foto 20).

Toate cele trei sigilii de la ANIC pot fi datate în primele decenii ale secolului XIX, ultimul prezentat fiind, probabil, cel mai vechi și au aparținut membrilor ramurii din Țara Românească.

O stemă interesantă apare și pe un tablou genealogic al familiei Cantacuzino de la ANIC⁷² (Foto 21 a, b), pe care am regăsit-o pe un sigiliu aflat în colecția MNIR⁷³ (Foto 22 a,b): acvila cruciată

⁶⁷. ANIC, *Matrice sigilare*, inv. 13 733.

⁶⁸. *Ibidem*, inv. 13 772.

⁶⁹. O. Neubecker, *Le grand livre de l'Héraldique. L'histoire, l'art et la science du blason*, (Bruxelles, 1995), p. 179.

⁷⁰. ANIC, *Peceti II*, inv. 13.755. .

⁷¹. *Ibidem*, *Matrice sigilare*, inv. 13557.

⁷². *Ibidem*, *Gh. Cantacuzino*, d. 1065.

⁷³. MNIR, inv.

a Tării Românești, sub mantie căptușită cu hermină, prinsă de pălărie princiară, surmontată de acvila bicefală peste care plutește coroană deschisă flancată de câte o stea cu 6 raze; con. poziția este sprijinită de doi împărați care stau pe un suport, încoronați cu coroane imperiale, în dreptul cărora se află soarele și respectiv semiluna, figurate. Alături de această stemă a „ramurii Șerban Vodă” se află și stema din lucrarea banului Mihail Cantacuzino.

Genealogia familiei Cantacuzino aflată în patrimoniul MNIR, care ne-a dat și prilejul trecerii în revistă a acestor mărturii heraldice, are importanța ei. Dincolo de scăderile sale, ea are menirea de a demonstra încă o dată, dacă mai era nevoie, preocuparea permanentă a boierimii noastre pentru „sireaua” strămoșilor și „semnele” familiei. Această grijă, pentru consemnarea curgerii neamului, indiferent de scopul pentru care a fost alcătuită, interesează nu numai familiile ci și istoria națională. Cu atât mai mult cu cât, familia în cauză numără printre strămoși împărați și despoți bizantini, principii și demnitari ai Principatelor române, cu înrudiri în toată Europa de sud-est și de apus, ei înșiși creatori și „subiecte” ale istoriei.

LISTA ILUSTRĂȚILOR

LISTE DES ILLUSTRATIONS

Foto 1. Prima pagină a manuscrisului *Généalogie de la Maison des Cantacuzènes*. (MNIR, inv. 204.754).
La première page de la *Généalogie de la Maison des Cantacuzènes* (MNIR inv. 204.754).

Foto 2. Pagina descriind stema familiei Cantacuzino din *Généalogie de la Maison des Cantacuzènes*.
La page dont l'auteur presente l'écu de la famille Cantacuzène, de la *Généalogie de la Maison des Cantacuzènes*.

Foto 3. Stema Cantacuzino din lucrarea banului Mihai Cantacuzino despre genealogia familiei Cantacuzino, editată de Nicolae Iorga.
Le blason des Cantacuzènes dans la généalogie de la famille écrite par le ban Michel Cantacuzène, publiée par Nicolas Iorga.

Foto 4. Sigiliu cu stema familiei Cantacuzino, donație recentă a DCCPCN (inv. C 75 / 2006 MNIR).
Le sceau au blason de la famille Cantacuzène, donation récente de la DCCPCN (inv. C 75 / 2006).

Foto 5. Stema beizadelei Radu (Rudolf) Cantacuzino, ca Mare Maestru al Ordinului Constantinian al Sf. Gheorghe, pe diploma acordată lui Ioan Ossofsky de Apscha, la 2 ianuarie 1744 (ANIC, *Peceti II*, 434).
Le blason de Radou (Rodolphe) Cantacuzène, en tant que Grand Maître de l'Ordre Constantinian de St. Georges, sur le diplôme conféré à Jean Ossofsky d'Apscha, le 2 Janvier 1744 (ANIC, *Peceti II*, 434).

Foto 6. Amprenta în ceară roșie, în cutie de lemn, a sigiliului beizadelei Radu Cantacuzino, atașată diplomei conferite la 2 ianuarie 1744.
L'empreinte en cire rouge, dans une boîte en bois, du sceau du prince Rodolphe Cantacuzène, attachée au diplôme de 2 janvier 1744.

Foto 7. Amprenta în ceară neagră a sigiliului beizadelei Radu Cantacuzino, cu care sigilase o scrisoare din 12 martie 1747, la Erfurt. (MNIR pv. 311 / 11, Col. CNBAR).
L'empreinte en cire noire du sceau du prince Rodolphe Cantacuzène, cachetant une lettre de Erfurt, le 12 mars 1747 (MNIR pv. 311 / 11, Col. CNBAR).

Foto 8 a. Engolpion cu stema Cantacuzino din Tezaurul istoric al MNIR.

„Engolpion” (médaillon) aux armoiries de Cantacuzènes du Trésor historique de MNIR.

Foto 8 b. Medalion cu stema imperială bizantină de la Muzeul Benaki din Athena, datare incertă, sec. XII-XIII.

Médaillon aux armoiries impériales byzantines se trouvant au Musée Benaki d'Athènes, datation incertaine, XII-XIII-e siècle.

Foto 9. Stema de cneaz rus conferită ramurii ruse a Cantacuzinilor la cererea generalului Rodion Cantacuzino, în 1865 (după V. Tzvirum, *Viața și activitatea contelui Toma Cantacuzino*, Chișinău, 2005, p. 153).

Le blason de prince russe conféré à la branche russe de Cantacuzènes à la demande du général Rodion Cantacuzène en 1865 (d'après V. Tzvirum, *La vie et l'activité du comte Tomas Cantacuzène*, Tchishineou, 2005, p. 153).

Foto 10a. „Extract în scurt din Carta Genealogii niamului familiei Kantakozineștilor” alcătuit de „Printipul” Ioan Cantacuzino de la Kantakuzovka, din Rusia, pentru ramura Cantacuzino-Paşcanu din Moldova, 15 august 1824 (BNR, Mss, *St.-Georges*, CCCXXIV / 9, f. 1, 2).

« *Court extrait de la Charte de la Généalogie de la lignée de la famille de Kantakuzènes* » dressée par le Prince Ioan Cantacuzène de Kantakouzowka, de Russie, pour la branche des Cantacuzino-Paschano de Moldavie, 15 Août, 1824 (BNR, Mss., *St.-Georges*, CCCXXIV / 9, f. 1, 2).

Foto 10b. Arborele genealogic al baș-boierului și logofătului Constantin Cantacuzino-Paşcanu, din genealogia alcătuită de prințul Ioan Cantacuzino la 15 august 1824.

L'arbre généalogique du grand boyard et logothète Constantin Cantacuzène-Paschakno de la Charte dressée par le Prince Ioan Cantacuzène le 15 Août 1824.

Foto 11. Miniatură înfățișându-l pe împăratul Ioan VI Cantacuzino (1347-1354) la Conciliul de la Constantinopol din 1351, într-un manuscris grecesc, cca. 1370-1375 (BNF, Mss. Gr. 1242).

Enluminure représentant l'Empereur Ioan VI Cantacuzène (1347-1354) pendant le Concile de Constantinople de 1351, d'après un manuscrit grec, 1370-1375 (BNF, Mss. Gr. 1242)

Foto 12. Miniatură înfățișându-l pe împăratul Manuel II Paleologul (1391-1425), într-un manuscris din 1407 (BNF, Mss. Gr. 1352).

Enluminure représentant l'Empereur Emmanuel II Paléologue (1391-1425), d'après un manuscrit de 1407 (BNF, Mss. Gr. 1352).

Foto 13. Miniatură înfățișându-i pe împăratul Alexios III Comnenos (1349-1390) și împărătesa Theodora Cantacuzino, într-un manuscris din 1375 de la mănăstirea Dionisiou (apud D. Năstase, *Vulturii bicefali de la mănăstirea Putna, în Ștefan cel Mare și Sfânt. Atlet al credinței creștine*, Putna 2004, pp. 71-80, fig. 13).

Enluminure représentant l'Empereur Alexios III Comnenos (1349-1390) et l'Imperatrice Theodora Cantacuzène, d'après un manuscrit de 1375 du monastère Dyonissiou.

Foto 14. Amprenta în ceară roșie a sigiliului marelui logofat și vistier Constantin Cantacuzino-Paşcanu, pe un document din 8 iulie 1830 (BNR, Mss, *St.-Georges*, CCLVI / 7, f., 29).

L'empreinte en cire rouge du sceau du grand logothet et tresorier Constantin Cantacuzène-Paschkano, sur un document de 8 juillet 1830 (BNR, Mss, *St.-Georges*, CCLVI / 7, f. 29).

Foto 15. Amprenta în ceară roșie a sigiliului lui Lascăr Cantacuzino-Paşcanu, fiul lui Constantin Cantacuzino-Paşcanu, pe un contract din 8 august 1850 (BNR, Mss, *St.-Georges*, CCLXVI / 7, f. 14).

L'empreinte en cire rouge du sceau de Laskar Cantacuzène-Paschkano, le fils de Constantin Cantacuzène-Paschkano, sur un contract de 8 août 1850 (BNR, Mss, *St.-Georges*, CCLXVI / 7, f. 14).

Foto 16. Amprenta în ceară roșie a sigiliului lui Nicolae Cantacuzino-Paşcanu, fiul lui Constantin Cantacuzino-Paşcanu, fratele lui Lascăr, pe o scrisoare trimisă din Florența, la 10 martie 1829 (BNR, Mss, *St.-Georges*, CCCIX / 1, f. 2v).

L'empreinte en cire rouge du sceau de Nicolas Cantacuzène-Paschkano, le fils de Constantin Cantacuzène-Paschkano, frère de Laskar, cachetant une lettre envoyée de Florence, le 10 mars 1829 (BNR, Mss, *St.-Georges*, CCCIX / 1, f. 2v).

Foto 17. Amprenta în timbru-sec, pe hârtia de corespondență a lui Alexandru Cantacuzino-Deleanu, pe o scrisoare din 19 noiembrie 1862 (BNR, Mss, *St.-Georges*, LXIII / 1, f. 81).

L'empreinte en timbre-sec, sur le papier de correspondance d'Alexandre Cantacuzène-Déléano, sur une lettre de 19 novembre 1862 (BNR, Mss, *St.-Georges*, LXIII / 1, f. 81).

Foto 18. Tipar sigilar cu stema Cantacuzino, sec. XIX (ANIC, *Matrice sigilare*, inv. 13733).

Matrice sigillaire aux armoiries des Cantacuzène, XIX-e siècle (ANIC, *Matrice sigilare*, inv. 13733).

Foto 19. Tipar sigilar cu stema Cantacuzino, sec. XIX (ANIC, *Matrice sigilare*, inv. 13772).

Matrice sigillaire aux armoiries des Cantacuzène, XIX-e siècle (ANIC, *Matrice sigilare*, inv. 13772).

Foto 20. Tipar sigilar cu stema Cantacuzino, sec. XIX (ANIC, *Matrice sigilare*, inv. 13557).

Matrice sigillaire aux armoiries des Cantacuzène, XIX-e siècle (ANIC, *Matrice sigilare*, inv. 13557).

Maison des Princes
Cantacuzene.

Cette Maison qui occupe encore aujourd'hui un rang des plus distingués dans les pays situés autour des bouches du Danube, en Moldavie, en Valachie, en Turquie, en Russie, peut être considérée à juste titre, comme l'une des maisons Princières les plus anciennes de l'Europe. En effet, sans compter que deux des leurs se sont assis sur le trône de Constantinople, qu'elle a fourni des souverains à la Morée, à l'île de Chypre, à la Moldavie, à la Valachie &c., son nom se retrouve presque à chaque page de l'histoire de l'Europe Orientale depuis plus de deux cent cinquante ans, et son

Foto 1

sang s'est mêlé à celui des familles les plus illustres du moyen âge, les Valois, les Comnène, les Paléologue, les C'Ange, les Princes de Bulgarie, de Serbie, les Sultans Turcs et les familles les plus nobles de l'Italie.

Les historiens ne sont pas unanimes sur son origine première. Les uns la prétendent issue de la nation des Gattes et donnent au nom de Kantacuzène l'étymologie suivante: Kouzinos Katikos (Kouzinos le Gatte). D'autres lui assignent une origine Scandinave. Mais tous s'accordent à peu près relativement au fait de son établissement en Sermatie. D'après Marc Ravan, Odoard Kantacosinos épousa Marla, fille du roi de Sermatie Alzar, et eut un fils qui bâtit la ville de Périkop, du nom de sa femme Périkopie, fille d'un prince de Scythie, l'année qui suivit la naissance de Jésus-Christ.

Par suite de ce rapprochement de la sphère d'activité Romaine, les Kantacuzènes prirent part aux hauts faits de l'Empire et Eunkel nous apprend que Hyacinthe Kantacuzène, général sous les premiers Empereurs, soumit à la domination Romaine tout le peuple des Cimbres.

Doukas, O'Donnell, Douglas, Bran-
covitz, Delcano, Paskano-Slatiniano,
de Blanc, Hotara, Novila, Rastriota,
Paiorova, Sveti-Sava, Cristian, Poul-
kovic, Serikie, Potoski, Prosovowski &c.

Armes de la Maison des Princes
Kantacuzine.

De neuf pièces: au 1er d'azur, au lion
issant d'une couronne d'or, et tenant dans ses
griffes un glaive, au où est fixé une tête
d'homme: cet écu a été accordé à la famille
en 1658, par Georges Racozy, prince de
Transylvanie; au 2me d'argent à un ange
de Carnation: ce sont les armes de la famille
l'ange, au 3me et 7me d'azur au diadème
d'or, soutenu par deux mains de Carnation:
cet écusson a été conféré à la famille Kan-
tacusine, par Apafi, Prince de Transylvanie
et d'une partie du Royaume de Hongrie,
et Comte des Egeklers, en 1660; au 4me d'azur,
au corbeau de sable, portant dans son bec une
croix d'or, et surmonté d'un soleil et d'un
croissant du même: cet écusson est de Palachie;
au 5me parti d'argent à trois pals de gueules,
et d'or à deux lions rampants de sable: ce sont

Le dernier grand maître de l'Ordre a été le Prince Rodolphe Kantacusine, fils d'Etienne Kantacusine, Prince de Valachie. Il avait reçu en 1435, de l'Empereur Charles VI, le droit de le confier de sa propre autorité et de créer des barons & a. lui-même portait les titres suivants:

Son Altesse Sérénissime, le Seigneur et Prince Rodolphe Kantacusine, grand maître du saint Ordre Militaire de St-Georges de Constantinople, des adorateurs de la Sainte-cité de Jerusalem, de Palestine et de Tuzmana, de St-Nicodème et saint Paul de Valachie, Duc de Valachie, de Moldavie et de Bessarabie.

Alliances

Les familles souveraines et régnautes de Valois, Paléologue, Comnene, l'Ange, de Russie, de Pologne, de Chypre, de Serbie, de Bulgarie, de Dalmatie, de Turquie, d'Aragon, de Poméranie, de Norwège, de Hollande, de Lithuanie, les Courtenay, Ghika, Maurocordato, Rosetti, Brancoveano, Philippesco, Batace, Kantimir, Brassarabe, Balatcheano, Vacaresco, Metzulesco,

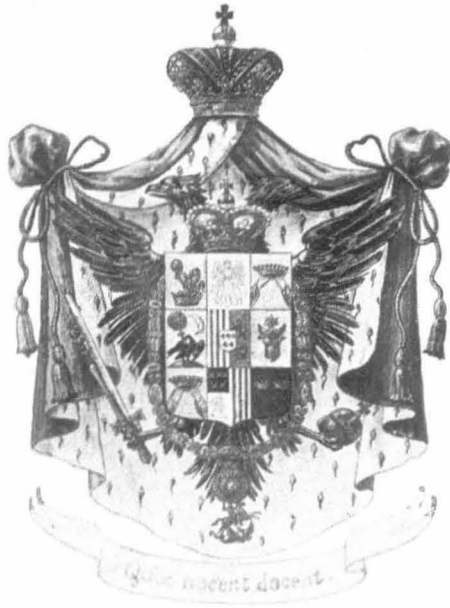

Foto 3

Foto 4a

Foto 4b

*V. de la Provincia general de Obispos y Abades
Director general* *1879*

Foto 5

Foto 6

Foto 7

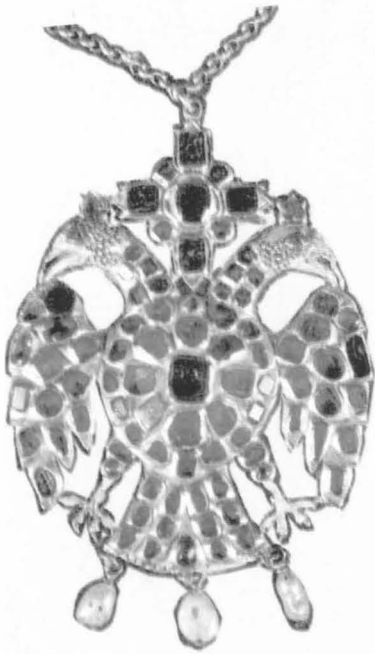

Foto 8a

Foto 8b

Foto 9

Foto 11

Eulogiuș și Curtea lui Ștefan cel Mare...
Alina Eulogiuș Curtea lui Ștefan cel Mare...

Donașirea...
na al. 800. și naștea...
de la...
1595-

De arde...
na al. 1633...
na...
na...

Foto 10b

Foto 12

Foto 13

Foto 14

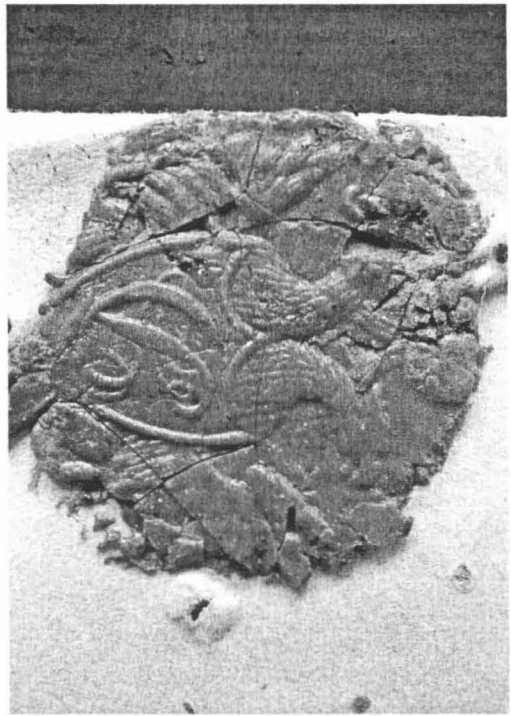

Foto 15

Foto 16

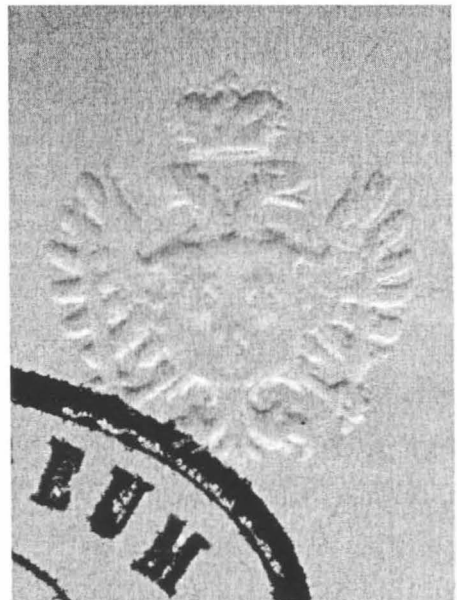

Foto 17

Foto 18

Foto 19

Foto 20

Foto 21a

Foto 21b